

TC.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GÖRME ENGELLİ SPORCULARIN SOSYO-EKOLOJİK KURAM
ÇERÇEVESİNDE SPORA KATILIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Diğer ÖZDEMİR

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı

HAZİRAN 2021

TC.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GÖRME ENGELLİ SPORCULARIN SOSYO-EKOLOJİK KURAM
ÇERÇEVESİNDE SPORA KATILIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Diğer ÖZDEMİR
1812080024

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN

HAZİRAN 2021

T.C.

İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı (1812080024) numaralı öğrencisi Dinçer ÖZDEMİR’ın “Görme Engelli Sporcuların Sosyo-Ekolojik Kuram Çerçevesinde Spora Katılımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi” adlı tez çalışması 04.06.2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi: 04/06/2021

1)Tez Danışmanı: Doç.Dr. Mehmet ŞAHİN

2) Jüri Üyesi: Dr. Ayla TAŞKIRAN

3) Jüri Üyesi: Dr. Faruk Salih ŞEKER

YEMİN METNİ

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Dinçer Özdemir

İstanbul, 2021

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın her aşamasında ve öncesinde bana desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Dilara Özer, Doç. Dr. Sibel Nalbant, Dr. İlknur Hacısöftaoğlu ve danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Şahin'e, değerli destekleriyle Dr. Faruk Salih Şeker'e, sonsuz sabrı ve deneyim paylaşımları için değerli mesai arkadaşım Mustafa Yalvarıcı'ya, birlikte başladığımız yüksek lisans sürecinde desteklerini ve paylaşımlarını esirgemeyen değerli dönem arkadaşlarım Berkan Ataman ve Seda Ağır'a, zora girdiğimde hep yanımda olan, beni destekleyen ve bana hep inanan canım annem Zatiye Özdemir ve canım babam Ertan Özdemir'e, tezimin tasarım sürecinde etkili dokunuşları olan değerli arkadaşlarım Ümit Gürer, Betül Gürer ve Elif Efsun Tatar'a, hayatımda olmasından dolayı en büyük motivasyon kaynağım olan oğlum Ada Özdemir'e, ve hiçbir zaman, hiçbir şartta benden uzak olmayan, her zaman da içimde olacak olan O'na sonsuz teşekkürler...

Dinçer Özdemir

Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	
KISALTMALAR	
ÇİZELGE LİSTESİ.....	i
ŞEKİL LİSTESİ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
1.GİRİŞ	7
1.1 Tezin Amacı.....	8
1.2 Tezin Önemi.....	8
1.3 Hipotez.....	9
1.4 Problem Cümlesi.....	9
1.5 Çalışmanın Sınırlılıkları.....	9
2. GENEL BİLGİLER	9
2.1 Engellilik ve Görme Engeli.....	9
2.2 Görme Engelinin Nedenleri	10
2.3 Görme Engelli Bireylerin Gelişim Özellikleri	11
2.3.1 Bilişsel gelişim özellikleri.....	11
2.3.2 Dil gelişimi özellikleri	12
2.3.3 Sosyal ve duygusal gelişim özellikleri.....	13
2.3.4 Motor gelişim özellikleri.....	13
2.4 Görme Engellilerin Sınıflandırılması.....	14
2.5. Görme Engellilerde Fiziksel Aktivite ve Spor	15
2.6. Sosyo-Ekolojik Yaklaşım	16
3. YÖNTEM	21
3.1 Araştırma Modeli.....	21
3.2 Görüşmelere Hazırlık.....	22
3.3 Çalışma Grubu	22
3.4 Veri toplama Aracı.....	23

3.5 Nitel Araştırma Yöntemi Olarak “Görüşme”	24
3.6 Veri toplama Süreci	24
3.7 Verilerin Çözümlemesi ve Analizi.....	25
3.8.Araştırma Tasarım Görseli.....	27
4. BULGULAR.....	28
4.1 Bireysel Etki Teması	29
4.1.1 Özgüven	30
4.1.2 Sosyal olma.....	30
4.1.3 Kendini gerçekleştirme	30
4.1.4 Fiziksel gelişim	31
4.1.5 Çaba	31
4.1.6 Bireysel istek.....	31
4.1.7 Mali durum.....	32
4.1.8 Zihinsel gelişim.....	32
4.1.9 Bireysel deneyim	32
4.1.10 Öz disiplin.....	32
4.1.11 Bağımsızlaşma	32
4.1.12 Yaşama bağlılık	32
4.2 Ailesel Etki Teması.....	32
4.2.1 Aile desteği	33
4.2.2 Aile kaygısı	33
4.2.3 Ailenin çocuğu kabulü	33
4.2.4 Ailenin bilinci	33
4.3 Çevresel Etki Teması	33
4.3.1 Arkadaş desteği.....	34
4.3.2 Toplum bilinci.....	34
4.3.3 Çevre desteği.....	34
4.3.4 Takdir Edilme	34
4.3.5 Ön yargı	34
4.4 Kurumsal Etki Teması	35
4.4.1 Kurum desteği.....	35

4.4.2 Yasal düzenlemeler	36
4.4.3 Tesis	37
4.4.4 Mali destek.....	37
4.4.5 Personel desteği	37
4.4.6 Malzeme.....	38
4.4.7 Yönetim ve denetim	38
4.4.8 Rehberlik hizmeti.....	38
4.4.9 Kurumsal bilinç.....	38
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇ	50
7.ÖNERİLER	52
8. KAYNAKÇA.....	0
EKLER	9

KISALTMALAR

K1 : Katılımcı 1

K2: Katılımcı 2

K3: Katılımcı 3

K4: Katılımcı 4

K5: Katılımcı 5

K6: Katılımcı 6

K7: Katılımcı 7

K8: Katılımcı 8

K9: Katılımcı 9

K10: Katılımcı 10

K11: Katılımcı 11

K12: Katılımcı 12

K13: Katılımcı 13

K14: Katılımcı 14

TDK.: Türk Dil Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 3.1 Görme Engelli Tanımlayıcı Bilgiler.....	17
---	----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı	12
Şekil 3.1. Araştırma süreci görseli	21
Şekil 4.1. Araştırmaya ait temalar ve faktörler.....	23

GÖRME ENGELLİ SPORCULARIN SOSYO-EKOLOJİK KURAM ÇERÇEVESİNDE SPORA KATILIMLARINI ETKİLEYEN ETMENLERİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma; görme engelli bireylerin spora katılım süreçlerini, bu sürece sosyo-ekolojik kuram penceresinden bakarak, sporu yaşam biçimi haline getirmiş ve bu süreçte araştırma konusuna yıllarca maruz kalmış görme engelli bireylerin bakış açılarıyla ve olaylara verdikleri anlamlarla analizine odaklanmıştır.

Görme engelli bireylerin bireysel özellikleri çalışmayla bir bütün olarak kabul edilmiş, gelişim sürecinde ailenin özellikleri, kişilik yapıları ve tutumlarının bireyin “ben” algısıyla ilişkilendirilerek spora katılım sürecindeki işlevi bağlamında değerlendirilmiştir. Sosyo-ekolojik kuram bakış açısıyla, spora katılım sürecinin etkenleri mikrosistem katmanında ebeveynler, arkadaşlar, personel (antrenör, öğretmen, kulüp başkanı), okul gibi yüz yüze etkileşimin en yoğun olduğu değişken olarak belirlenmiştir. Mezosistem katmanında, aile desteği, aile kaygısı, ailenin çocuğu kabulü, ailenin bilinçlilik düzeyi, arkadaş desteği, çevrenin bilinçlilik düzeyi, çevre desteği, takdir edilme, önyargı gibi bireyin çevreyle etkileşim süreçlerini içeren değişkenler olarak görülmüştür. Ekzosistem katmanında, kurumsal etki temasını oluşturan kurum desteği, yasal düzenlemeler, mali destek, rehberlik hizmeti, yönetim ve denetim gibi sosyal yapılar ve bu yapılarla olan etkileşimin niteliğini gösteren değişkenler görme engelli bir bireyin spora katılım sürecini etkileyen faktörler olarak görülmüştür.

Araştırma nitel analiz yöntem ve teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubu seçilirken “Amaçlı Örneklem” stratejisi tercih edilmiştir. Veriler İstanbul’da ikamet eden 13 erkek ve 1 kadın olmak üzere 14 katılımcıya ulaşılarak, yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorular vasıtasıyla edinilmiştir. Tematik analiz esnasında notlar alınmış, günlükler tutulmuş, tüm izlenimler, öğrenilen her bilgi saati ve tarihi not düşülerek kayıt altına alınmıştır.

Araştırma; bireyin kendisinden, yaşadığı çağa kadar, etkileşim içerisinde olduğu tüm değişkenlerin spora katılımına etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bireyin öznel

olarak iyi olma hali, mensubu olduğu ailenin özellikleri, yaşamını devam ettirdiği coğrafyayla olan ilişkinin niteliği ve varolduğu çağın gereklilikleriyle olan uyumu olmak üzere; araştırmaya konu olan tüm değişkenlerin zincirin birer halkaları gibi birbirine bağlı olduğunu göstermektedir.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular üzerinden spora katılım sürecine etki eden faktörler literatürdeki çalışma bulguları referans alınarak tartışılmış, sporu yaşam biçimi haline getirmiş görme engelli bireylerle henüz spora başlamamış görme engelli bireyleri rutin aralıklarla bir araya getirme faaliyetlerinin spora katılımı pozitif yönde etkileyeceği, önerilerden bazılarıdır. Bununla beraber benzer araştırmaları farklı bölgelerde ve farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirip, karşılaştırmalı analizlerinin yapılması araştırmaya değer görülen diğer öneriler olarak belirlenmiş, bunlar öneriler kısmında detaylıca izah edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görme engelliler, spor, fiziksel aktivite, spora katılım, sosyo-ekolojik kuram

INVESTIGATION OF THE AFFECTING FACTORS OF THE PARTICIPATION OF VISUALLY IMPAIRED SPORTS IN SPORTS WITHIN THE FRAMEWORK OF SOCIO-ECOLOGICAL THEORY

ABSTRACT

This research focuses on the analysis of the participation processes of visually impaired individuals in sports, looking from the perspective of socio-ecological theory with the perspectives and meanings of the visually impaired individuals who have made sports a way of life and have been exposed to the research subject for years in this process.

The individual characteristics of visually impaired individuals have been accepted as a whole by the study, the characteristics of the family, personality structures and attitudes of individuals were associated with the self-perception of the individual and evaluated in the context of their function in the sports participation process. From the point of view of socio-ecological theory, factors of the process of participation in sports such as parents, friends, staff (coach, teacher, club president), and school were determined to be the variable with the most intense face-to-face interaction. In the mesosystem layer, family support, family anxiety, family acceptance of the child, family awareness, friend support, environmental awareness, environmental support, appreciation, prejudice were seen as variables that include the individual's processes of interaction with the environment. In the exosystem layer, constituting the corporate impact theme: institutional support, legal regulations, financial support, counseling service, social structures and variables showing the quality of interaction with these structures were seen as factors affecting the participation process of a visually impaired individual in sports.

The research was carried out using qualitative analysis methods and techniques. While selecting the research group, the "Purposeful Sampling" strategy was preferred. The data were obtained through semi-structured, open-ended questions by reaching 14 participants (13 male, 1 female) residing in Istanbul. During the thematic analysis, notes were taken, diaries were kept, and all impressions, time and date of each learned information were recorded.

The research shows that all the variables that the individual interacts with have an effect on his participation in sports. In this context, the well-being of the individual, the characteristics of his family, the quality of his relationship with the geography where he lives and his

compliance with the requirements of the age shows that all the variables subject to the study are interdependent like the rings of the chain.

It is suggested that activities that bring together visually impaired individuals who have made sports a way of life and visually impaired individuals who have not yet started sports at routine intervals will positively affect participation in sports. Based on the findings obtained from the research data, the factors affecting the process of participation in sports were discussed with reference to the study findings in the literature. In addition, conducting similar studies in different regions and with different sample groups and making comparative analyzes were determined as other suggestions that were deemed worthy of research and explained in detail in the recommendations section.

Keywords: Visually impaired, sport, physical activity, participation in sports, socio-ecological theory

1.GİRİŞ

Görme yetersizliği ilk defa 1978 yılında dünya sağlık örgütü tarafından “Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması’nın 9. Versiyonunda (ICD-9)” az gören ve tamamen göremeyen olarak sınıflandırılmıştır. Daha sonra yeniden sınıflandırma yapılmış (ICD-10) ve bu sınıflandırmaya göre, az görmenin en iyi gözün görme keskinliğine oranı 20/60’dan az fakat 20/400’e eşit veya daha iyi olması şeklinde tanımlanmıştır. Bununla beraber az görme, orta ve şiddetli az görme olarak iki farklı kategoride tanımlanmıştır (Atasavun, 2004; Atasavun ve diğ., 2010; Atasavun, ve diğ., 2012).

Bireyin temel insan haklarını kullanabilmesi, eğitim alanlarından, bilişsel, duygusal ve psiko-motor gelişimini tamamlaması ile sağlanabilmektedir. Eğitimin genel hedeflerinden birisi, bireyin kabiliyeti ve becerisini geliştirip toplumda kendi potansiyelini gerçekleştirebilecekleri rolleri alarak yaşamasını sağlamaktır. Görme engeli, bu hakkın kullanılmasında önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda fiziksel aktivite, vücudun hastalıklara karşı korunmasında, solunum ve dolaşım sistemlerinin üst kapasiteye ulaşmasında ve bu kapasitenin korunmasında, sinirsel gerginliklerin azaltılması ve kalp hastalıklarının önlenmesinde, kasa bağlı eklem dokularının sağlık ve işlerliğinin korunmasında, sosyal kaynaşmanın sağlanarak yalnızlığın giderilmesinde ve duruş bozukluklarının önlenmesinde etkili olmaktadır (Arabacı ve diğ., 2007).

Bronfenbrenner (1976), “The Ecology of Human” adlı kitabında bireyin gelişiminde ilişki içerisinde olduğu çevrenin kişilik gelişimine olan etkisinden bahseden kuramını sunmuş ve bu kuram bugün bizim çalışmamıza da konu olmuştur. Nihai olarak göremeyen yurttaşlarımızın olayları anlamlandırma biçimine, bakış açısına tanık olmamızın yolunu açmış ve görme engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen süreçlerin neler olduğunu ve bu süreçlerin iyileştirilmesi adına yapılması gerekenleri belirlememizde kuramı uygulama fırsatımız olmuştur.

Ülkemizde bireylerin kişisel özelliklerinin, ailesel faktörlerin, çevresel faktörlerin ve kurumsal faktörlerin, bireyin gelişimine olan etkisinin yadsınamayacağı bir gerçektir. Bu değişkenlerin iyileştirilmesinin, ancak bireyin yalın olarak iyilik hali içerisinde olmasıyla mümkün olacağını, bunun da etkileşim içinde olduğu bireylerin iyi olmasıyla yüksek oranda ilişkili olduğunu söylemenin yanlış olmadığı düşünülebilir. Edebalı'nın dediği gibi; "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın"...

1.1 Tezin Amacı

Bu araştırmanın amacı, görme engelli sporcuların kendi bakış açılarından fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen etmenleri incelemektir. Sosyo-ekolojik sistem yaklaşımı ile görme engelli sporcuların fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen etmenlerin inceleneceği bu çalışmada, mikrosistem bağlamında aile, arkadaşlar, okul; mezosistem bağlamında aile, arkadaşlar ve okul gibi topluluklar arasındaki ilişkiler, bireyin gelişiminde dolaylı etkisi bulunan koşulları temsil eden ekzosistem ve makrosistem bağlamında ise geniş kurumsal ilişkiler ele alınacaktır. Böylelikle fiziksel aktiviteye katılımı bütünleşmiş birçok faktörü anlamak mümkün olabilecektir. Bu yaklaşımda görme engelli bireyler ile sistemler arasındaki etkileşime odaklanılarak; aile, arkadaşlar, okul ve kurumlar bağlamında fiziksel aktivite gereksinimlerini daha etkili bir şekilde karşılamaya yönelik öneriler geliştirilecektir.

1.2 Tezin Önemi

Bu çalışmada fiziksel aktiviteye katılımı etkileyen faktörler görme engelli bireylerin bakış açısıyla değerlendirilerek sosyo-ekolojik sistem yaklaşımıyla ele alınmış, sistemlerin ve sistemler arasındaki ilişkinin, fiziksel aktiviteye katılımında çevrenin görme engelli birey üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmayla birlikte görme engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarında başarı sağlama adına öneriler geliştirilmiştir.

1.3 Hipotez

Bu araştırmanın hipotezi; “Görme engelli sporcuların sosyo-ekolojik kuram çerçevesinde spora katılımlarını etkileyen etmenler vardır.” olarak belirlenmiştir.

1.4 Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Görme engelli sporcuların bakış açısından, görme engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen faktörler nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.5 Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın veri toplama süreci Covid-19 salgını sebebiyle pandemi koşullarına göre şekillenmiştir. Katılımcılarımızla olan görüşmelerimiz telefon yoluyla gerçekleştirilmiş ve verilerimiz de bu yolla elde edilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Engellilik ve Görme Engeli

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımına göre engellilik; bir bozukluk ya da özür sebebiyle yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması ya da yerine getirilememesi durumudur. Engelli ise 2005 yılında çıkarılan Özürlüler Kanunu'na göre; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ya da sosyal becerilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan, günlük gereksinimlerini karşılamakta güçlük çeken; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmeti alan kişilerdir (Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat, 2008).

Özel Eğitim Sözlüğü ise engelliği; gerek doğum anı, gerek sonrası hastalık ya da kaza sonucu bağımsızlığı, öğrenimi ya da iş tutması geçici ya da sürekli olarak kısıtlanmış olanlar olarak tanımlamaktadır (Öncül, 2000).

Görme engeli, gözün görme algısında yetersizlik olması ya da görme algısından yoksun olma durumudur (İleri, 1998). Genel bir tanım olarak görme engelli olma durumu, görme yetisinin, normal görme yetisinden düşük olma durumudur. Görme ve işitme, beş duyu organı arasında ‘birincil duyu organları’ olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2005). Görme engelliler arasında bir de tanımlanması gereken “az gören” kavramı vardır. Az görenler de görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan kişilerdir. Bu tür görme engeline sahip bireyler normal insanların 6 metreden görebildiklerini 2 metre ile 60 santimetre mesafe aralığından görebilmektedirler (Özsoy ve diğ., 2002).

Görme engelli bireylerin belli başlı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür. Görme engelli bireylerin kavramsal gelişimlerinde ya da bilişsel becerilerinde gecikme gözlemlenebilir. Özellikle soyut düşünmeyi gerektiren becerilerde başarısızlık yaşayabilirler. Alan kavramını öğrenmeleri güçtür. Alana ilişkin bilgileri, daha çok dokunma aracılığıyla kazanmaktadır. Görme yetersizliğinden kaynaklanan eksiklikleri diğer duyu organlarıyla telafi etmeye çalışırlar. Dikkat yoğunlaştırma, ince ayrıntıları fark etme becerileri gelişmiştir. Sosyal faaliyetlere ilgilidirler. Müzikle yakından ilgilenirler. Bedensel ve zihinsel gelişimlerinde farklılık yoktur. Bağımsız hareket edebilme becerileri sınırlıdır (İskenderov ve diğ., 2007).

2.2 Görme Engelinin Nedenleri

Görme yetersizliğinin nedenlerini doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olmak üzere üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

Doğum öncesi dönemde çocuğun görme engeline sahip olmasında, annenin hamilelikte geçirdiği çeşitli hastalıklar, kalımsal hastalıklar ve kazalar başta gelen sebeplerdendir. Göz küresinin küçük olması, göz küresinin yokluğu, glokom, korneaya, retina, optik sinire ait sebepler ve metabolik bozukluklar da dâhil edilebilir. Kalıtım yoluyla geçen hastalıklar da doğacak bebeğin görme engelli olmasına sebep olabilmektedir (Usta, 1992).

Doğum anı travmaları, çocuğun görme engelli olmasında başta gelen sebeplerdendir. Annede kavrama darlığı, doğumun geç ve güç olması, normal doğumun mümkün olmaması durumunda forsepsin (çekme, tutma aleti) yanlış kullanılması ve bebeğin oksijensiz kalması sonucu beyin etkilenir. Görme merkezinin etkilenmesi sonucu çocuğun görme engelli olmasına sebep olabilir (Özyürek, 1995).

Görme engeline yol açan ve kalıtımla geçen bazı hastalıklar ilk çocukluk çağından bir süre sonra ortaya çıkabilir. Doğum sonrasında genellikle dört yaşın altında olan çocuklarda görülen A vitamini eksikliği ve kötü beslenmeden kaynaklanan kseroftalmi hastalığı, frengi, toksoplazma, kızamıkçık, menenjit gibi hastalıklar görme yetisini tehlikeye sokan durumlardır. Çocukluk döneminde geçirilen basit ev ve trafik kazaları gözün ve göz sinirlerinin zedelenmesi sonucunda görme yetersizliklerine yol açabilir (Özyürek, 1995).

2.3 Görme Engelli Bireylerin Gelişim Özellikleri

Görme yetersizliği bulunan bireylerin gelişimsel özellikleri; bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal ve duygusal gelişimi ve motor gelişim boyutlarıyla ele alınır (Varol, 1996; Vuran, 2013).

2.3.1 Bilişsel gelişim özellikleri

Göz, doğumda vücudun en gelişmiş organıdır ve doğumdan sonra da diğer organlara göre çok daha hızlı gelişmektedir. Gören çocuk; altı haftaya geldiğinde, çevreden gelen görsel uyaranlar tarafından yoğun bir bilgi akışına tutulur. Bakmak, ilk aylarda eylemlerinin yarısını oluşturur. Diğer yarısı da uykudur, bebek bakmadığı zaman uyur. Bebekler, görsel bir açlıkla doğarlar ve uyanık olarak geçirdikleri zamanın çoğunu bakmakla geçirirler. Gören çocuk nesnelere elleriyle kavrama becerisini kazanmadan önce gözleriyle kavrar. Zamanla el ve göz işbirliği içinde hareket ederek dış dünyadaki yerini alır. Bununla beraber ilk üç yılda doğum anındaki büyüklüğünün üç katına ulaşarak gelişimini tamamlar. Kişi, iki yaşına geldiğinde normal görme gücüne sahip olur (Varol, 1996; Vuran, 2013).

Bilişsel potansiyel bakımından görenlerden farkları yoktur. Ancak bilişsel beceriyi kullanma yönünden görenlerden farklılaşmalar/gecikmeler yaşarlar (McBroom ve diğ., 1997; Matsuba ve diğ., 2003; Groenveld, 1993; Matsuba ve diğ., 2003; Bishop, 2000; Olayı ve Ewa, 2014). Görenler birçok unsuru organize edip bütünleştirebilip bu unsurları beyinlerine kodlamada sorun yaşamazken görme engelli çocuklarda bilgilerin kodlanmasında sınırlılıklar oluşur. Kodlamayı diğer duyu yoluyla yapmak durumunda kalırlar (Demir ve Ülker, 2009).

Görme yetersizliği olan çocuklar ilköğretim döneminde mantıklı bir düşünce sistemine sahip olmayabilirler. Çevre şartları ve yetersiz uyaranlar sebebiyle henüz sezgisel düşünce aşamasında bulunup eşyaları ve nesnelere tek boyut üzerinde düşünürler. Eşyaların ve nesnelere ağırlık ve hacim değişmezliğini, korunum ilkesine bağlı bir biçimde düşünme yeteneğine sahip değildirler. Çocuğun gelişimine uygun eğitim ortamları planlanıp desteklendiğinde, işitme ve dokunma yollarını kullanarak nesnelere fiziksel yapısında miktar, hacim, sayı vb. özelliklerinde değişim meydana gelmeyeceğini anlayabilirler (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Daire Başkanlığı, Aile Eğitim Seti, 2005)

Bilişsel becerilerin öğretilmesi Brail Alfabesi aracılığıyla gerçekleştirilir. Yazı, resim, test ve bunun gibi değerler, akranları veya öğreticiler tarafından görme engelli bireylerin özelliklerine uygun yöntemler kullanılarak öğretilmelidir (Lucke, 1995).

2.3.2 Dil gelişimi özellikleri

Görme yetersizliği olan bireylerin dil becerilerinde problem yoktur, dilin işlevsel kullanımı ve kalitesinde, gören akranlarına göre farklılıklar vardır. Doğuştan görme yetersizliği olan bireylerde görsel ipuçları yoksunluğu sebebiyle iletişim becerilerinde gecikmeler yaşanmaktadır. Bununla beraber zamirleri kullanma, sürekli soru sorma ve ekolali, görülen farklılıklardandır. Yaşamın ilk 3 yılı dil ve iletişim becerilerinin edinildiği zaman dilimi olarak kabul edilir. Bu sebeple ilk üç yıl görme yetersizliği olan bireye, konuşana ait ağız, dudak ve çevre hareketlerini algılaması için elleriyle dokunarak anlama fırsatı verilmelidir (Fazzi ve Klein, 2002; Özer, 2020).

2.3.3 Sosyal ve duygusal gelişim özellikleri

İnsanların iletişiminde en önemli etmen göz kontağıdır. Gören insanlar iletişim esnasında tepkileri ve yüzdeki ifadeleri algılayabilmektedir. Görme engelli bireylerin dış dünya ile bağlantıları diğer duyu organları ile sınırlı kalmaktadır. İşlevini yerine getirmeyen bir göz, etrafa karşı ilgisizliğe neden olabilmektedir. Görmeyenin dünyası oldukça sınırlıdır. Ebeveynlerin aşırı korumacı vb. normal dışı tavırları bu çocuklarda iletişim sorunlarına sebep olarak çocuğun çevreyle uyumunu zora sokmaktadır (MEGEP. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler, 2008).

Ayakta dururken ya da otururken ileri ya da geriye sallanma, yüzünün önünde parmaklarını ya da ellerini sallama, parmakları ile gözlerini ovuşturma gibi hareketler sergilerler. Bu davranışlar doğuştan görme yetersizliği olan çocuklarda daha sık görülür. Bu davranışların görsel uyarıcıdan yoksun çocuklara uyarıcı sağladığı düşünülmektedir. Bu davranışlar gerilimi belli eder ve sosyal ortamlarda uygunsuz davranışlardır. Bu durumda sallanan bireylerin omzuna dokunarak uyarmak yararlı olabilir. Görme engelli bireylerin gören akranları ile sosyalleşmesine engel olabilen bu tür hareketler, yaşına uygun oyuncaklar ya da bu bireylere bir işle meşgul olma fırsatı verilerek azaltılabilir (Özer, 2001).

2.3.4 Motor gelişim özellikleri

Bireyin gelişimsel sürecinde süreklilik ve bireysel bir süreç beklenir. Görme, motor gelişim sürecindeki en önemli girdi olarak kabul edilir ve yetersizliğin düzeyine göre bazı gecikmeler/farklılıklar görülebilir (Demir ve Ülker, 2009). Gelişim süreci içerisinde temel motor becerilerin (Lokomotor, nesne kontrol) gelişmesi bireyin potansiyelini daha iyi kullanmasına (Haegele ve Porretta, 2015), kişiliğinin gelişimine, fiziksel aktiviteye katılımının kolaylaşmasına (Hands ve Larkin, 2006; Hands, 2008), fiziksel uygunluğunun artmasına (Haegele ve Porretta, 2015), vücudunun farkına varmasına (Strickling ve Pogruend, 2002) katkı sağlar.

Görme engellilerde, duruş ve yürüyüş bozukluğundan dolayı gevşek kas yapısı, ayak deformasyonu ve omurga eğriliği görülmektedir. Ayakların sürünerek yürünmesinden

dolayı baş ve karın öne çıkıktır. Görme engellilerde yapılan spor ve fiziksel aktivite, görme kaybı nedeniyle kaçınılmaz olan, çevreden zarar görme korkusunun giderilmesine yardımcı olacaktır (Özer, 2001).

2.4 Görme Engellilerin Sınıflandırılması

Görme engelli bireyler, engelin oluş zamanı, engelin oluş nedeni, yasal ve eğitsel süreçler, görme artığına göre ve sportif açıdan sınıflandırılırlar.

Doğuştan olduğu ifade edilen görme kayıplarının büyük çoğunluğu ya doğum sırasında ya da doğumdan sonraki ilk beş yılda ortaya çıkmaktadır. Görme yetisine sahip kişinin sahip olduğu duyular, görme fonksiyonuna uygun olarak gelişmektedir. Doğuştan görme engelli olan kişilerde ise duyu gelişimi; deneyimler ve tahminler ile gerçekleşmektedir. Bu durum, az görenler, görme gücünü sonradan kaybedenler ve doğuştan görme engelliler arasında bazı gelişimsel süreçlerde farklılıkların/geriliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kaya, 2003).

Kalıtımsal nedenlerle görme yetisini yitirme durumu, genetik bozukluklarla bağlantılıdır. Ayrıca, annenin geçirmiş olduğu hastalıklar (kan uyuşmazlığı, kızamıkçık, frengi) sonucunda meydana gelen görme engeli de kalıtımsal nedenlerle ilişkilidir. Doğrudan gözün tamamını veya bir bölümünü etkileyen hastalıklar sebebiyle de görme gücü yitirilebilir. (katarakt, trahom, glokom) Kaynağı başka bir organdaki problemlerle alakalı olmakla beraber, göz ve gözün fonksiyonu üzerine etki eden hastalıklar sonucu görme yetisi yitirilebilir. Kaza nedeniyle görme kayıpları oluşabilir (Enç., 2005).

Yasal sınıflandırmada görme keskinliği ve görme alanı dikkate alınır. Eğitsel sınıflandırmada ise “Görme becerisini öğrenme için işlevsel olarak kullanamayan, öğrenmede işitme ve dokunma duyularına bağımlı olarak kabartma yazı ve konuşan kitaplar kullanmak durumunda olan bireyler” olarak tanımlanır (Gander ve diğ., 1993).

Görme engelliler için; görme kaybı 9/10, görme gücü 1/10, görüş açısı 10-20 derecedir. Az gören için; görme kaybı 3/10-7/10, görme gücü 1/10-3/10, görüş açısı 10- 20 derecedir (Cavkaytar ve Diken 2005; Kaya, 2005).

Görme engelliler, görme artığı bakımından iki gruba ayrılır: total görme engelliler ve az görenler. Ayrıca, her iki gözünde de total körlüğü olanlar, ışık renk algısı olanlar, cisimleri fark edebilenler şeklinde ayrılabilir. Bu sınıflamalara ek olarak sadece görme engelli olanlar ve ek engeli bulunanlar şeklinde de sınıflandırılır (Keskin, 2008). Bu farkların eğitim açısından önemli bir rolü vardır. Renk ve ışık algısı olanlar önceliklidir ve eğitim programı bu sınırlı görme artığından faydalanma yollarını da göstermelidir. Bu yolla renk ve ışık algısı, uzay kavramının öğretilmesini kolaylaştırabilir. Cisimleri fark edebilenler bağımsız hareket edebilme ve çevresel uyaranlar açısından farklı avantajlara sahiptir (Enç, 2005).

Spor açısından sınıflandırmada amaç; sporcunun hangi grupta yarışacağına, müsabakaya uygunluğuna karar vermektir. Uluslararası Görme Engelliler Spor Federasyonu (IBSA) tarafından belirlenen kurallar doğrultusunda görme yetersizliği olan sporcular B1, B2, B3 olarak üç kategoride yarışmalara dâhil olmaktadır.

B1: Tamamen göremezler, ışık algısı yoktur.

B2: Işık algısı vardır fakat 20/600'den daha iyi değildir. Görme açıları 5 dereceden daha azdır.

B3: Görme açıları 5-20 derece arasındadır. 20/600 – 60/600 görme gücüne sahiptirler (Özer, 2020).

2.5. Görme Engellilerde Fiziksel Aktivite ve Spor

Dünya sağlık örgütü (WHO, 2015) fiziksel aktivitenin tanımını; “Enerji harcanmasını gerektiren iskelet kasları tarafından üretilen herhangi bir bedensel hareket” olarak yapmaktadır. Bununla beraber egzersiz; fiziksel uygunluğun bir veya daha fazla bileşenin korunmasını veya geliştirilmesini amaçlayan düzenli, planlanmış ve tekrarlı fiziksel aktiviteler olarak tanımlanmıştır. Belirli kurallar içerisinde yapılan, genellikle yarışma amacı taşıyan, lisanslı amatör ve profesyonel sporcuların gerçekleştirdiği aktivitelere “spor” adı verilir (Türkiye Fiziksel Aktivite Rehberi, 2014).

Engellilerde düzenli yapılan fiziksel aktiviteyle, hareketsizliğe bağlı olarak gelişecek kas iskelet sistemi problemleri önlenmektedir, Aynı zamanda fiziksel aktivite ve spor, bağımsız yaşama becerilerinde önemli bir katkı sağlar (THSK, 2015b).

Görme engelli bireyler cesaretlendirilerek günde en az 10 dakika olmak üzere fiziksel aktiviteye başlanmalı; daha sonra bu süre zamanla artırılarak 60 dakikaya tamamlanarak anlamlı ve amaçlı aktivitelere tam katılımları sağlanmalıdır. Görme engellilerin istemsiz hareketlerini azaltmak amacıyla fiziksel aktivite programı düzenlenir, gerektiğinde aktivitenin şiddeti ve süresi arttırılabilir. Özellikle takım sporları bireyin sosyalleşme becerilerine katkı sağlayacağı için tercih edilmelidir. Sakatlanmaları önlemek amacıyla fiziksel aktivite öncesinde ve sonrasında ısınma ve soğuma hareketlerini gerçekleştirmek önemlidir (THSK, 2015c).

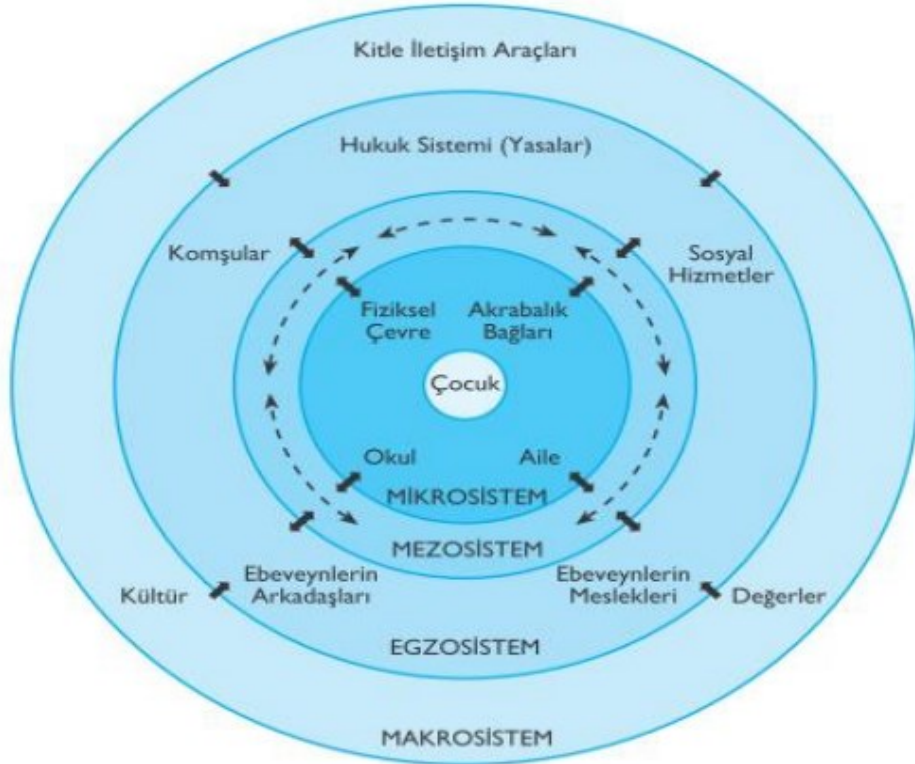
2.6. Sosyo-Ekolojik Yaklaşım

Geçmişten günümüze birçok araştırmacı, insanın gelişimsel sürecinin anlaşılmasına katkıda bulunmuş, çeşitli bakış açılarıyla geliştirdikleri kuramlarla bizlere önemli bilgiler aktarmıştır. Bugün elimizde olan tüm bilgiler türümüzün gelişimsel sürecine mercek tutmuş, bu sürecin işleyişi hakkında farklı modeller eşliğinde uygulamaya dönük veriler edinmemizi sağlamıştır. Bu kuramlar arasında davranış ortamı kuramları içerisinde bulunan Urie Bronfenbrenner'in sosyo-ekolojik yaklaşımı da bu çalışmada bakış açımızın temelinde bulunan yaklaşımdır.

Ekoloji kavramı, Ernest Heackel tarafından 1870 yılında ortaya atılmıştır. Canlıların çevreleriyle ilişkilerini inceleyen ekoloji, biyoloji biliminden kaynak alarak kendi yol ve yöntemleriyle gelişmiştir. Bir başka taraftan ise ekoloji, bir tek biyolojiyle ilgili değildir, matematik, fizik ve kimya gibi diğer doğa bilimlerinin de katkısıyla kapsamını genişletmiştir. 1960'lı yıllara kadar biyolojinin alt bilim dallarından birisi olan ekoloji, sanayi devrimiyle birlikte farklı bir disiplin olarak dikkati çekmeye başlamıştır. 1960 sonrasında ekolojik sorunların fark edilip, nedenlerin irdelenmesiyle birlikte ekoloji de sosyal bilimsel bir içerik kazanmıştır. Bu yıllardan itibaren ekoloji, Heackel'in kullanımından farklılaşarak, siyaset bilimi diline girmiştir. Böyle bir içerik

dönüşümünde söz konusu tarihten itibaren toplumsal hareketler ve düşünceler etkili olmuşlardır. Ekolojinin sosyal bilimler yönünde gelişmesi, onun doğa bilimleri ile olan bağımlıyı yok etmemiş ve sosyal bilimler-doğa bilimleri etkileşimini ortaya çıkaran disiplinler arası bir anlayışın ortaya çıkmasına kapı açmıştır (Mutlu, 2009).

Ekolojik bakış açısı, 1976'da Bronfenbrenner'in felsefi görüşlerine dayandırılarak geliştirilmiştir. Ekolojik model bir çocuğun büyüme ve gelişimdeki iç ve dış etkileri incelemektedir. Bronfenbrenner'e göre (1976), bir çocuk sosyal ve kültürel bir düzenekte doğar ve büyür. Her sosyal ve kültürel düzenek diğer sosyal ve kültürel düzeneklerden etkilenir. Örneğin, çocuk bir aileye doğar ve her ailenin kendi sosyal normları, kültürü, tarihi, değerleri ve kuralları bulunmaktadır. Aile; okul, cemiyet ve diğer kurumlarla bağlantı içindedir. Bağlantıdaki bütün öğelerin, öncelikle çocuğun ailesi üzerinde, sonra da çocuk üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır.

Şekil 2.1 Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı

Bronfenbrenner'in ekolojik bakış açısına göre çocuğun gelişimini anlayabilmek, çevresini de anlamakla mümkündür. Bronfenbrenner'in kuramında bireyin çevresi katmanlı ve karmaşık ilişkiler sisteminden oluşmaktadır. Bireyin gelişimi bu katmanların birbirleriyle ve kendi içlerindeki ilişkiler ile bu ilişkilerin ortaya çıktığı geniş toplum ile olan ilişkilerinden etkilenmektedir. Ekolojik yaklaşıma göre bireyler çevreleriyle etkileşimde bulunan aktif varlıklardır ve sorunların çözümünde bu karşılıklı etkileşim üzerinde odaklanmakta, bireyin sorun çözebilme kapasitesini, kişisel gelişimini ve sosyal işlevselliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu hedefini gerçekleştirmek için de birey ile çevresindeki sistemler arasındaki etkileşime odaklanmakta; bu sistemler ile bireyler arasında sağlıklı bir ilişki kurulmasını sağlamaya çalışmakta ve sistemlerin bireylerin ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda sistemleri değiştirmeyi amaçlamaktadır (Obalar ve Ada, 2010; Tamkoç ve ark., 2012).

Ekolojik yaklaşım duygusal bozukluğu olan çocuklara normalüstü geniş bir bakış açısıyla yaklaşır. Bu yaklaşım duygusal bozukluğun kaynaklarını belirleyebilmek için çocuğun bütün yaşam alanının incelenmesinin önemine odaklanır. Yani ilgiler sadece çocuk yerine, canlı ve cansız çevreden oluşan ilişki sistemleri üzerine odaklanır. Çocuğun davranışı problemin sadece bir parçasıdır. Bununla bağlantılı olarak da, bozukluğun çocuk ile çocuğu çevreleyen çevre arasındaki ilişkiden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğun sistemi ve bu sisteminin farklı yüzleri birlikte uyum içinde çalıştığında, ekosistemin dengede olduğu ve çocuğun "normal" olduğu söylenir. Aksi halde çocuğun normalden uzaklaşacağını, toplumsal normlarla uyum içinde olmayacağını ve yetersiz kalacağını ifade etmiştir. Durum böyle olunca sistemde denge olmadığı ve çatışma yaşandığı belirtilmiştir. Ekolojistlere göre, duygusal bozukluk sorununa çözüm aramak için, bu uyumsuzluk noktalarına eğilerek ekosistemde denge sağlanmalıdır (Davaslıgil, 1997).

Ekolojik terimi, organizma ve çevresi arasındaki ilişkiyi kapsar. Ekoloji ilk olarak organizmanın doğal yaşam alanları arasındaki ilişkiyi analiz etmiş, daha sonra insan topluluklarını ve çevrelerini sosyoloji, psikoloji ve halk sağlığı bilim dallarıyla birlikte incelemiştir (Stokols, 1996).

Gelişim sürecinde olan bireyin, kendisini çevreleyen koşullardan büyük oranda etkilendiği ilkesine dayanan çevresel (ekolojik) model, bireyin içinde yer aldığı çoklu sistemler, çevreler, bağlamlar ve bunlar arasındaki etkileşim ve bağlantılardan söz eder. Bu modele göre, bireyi çevreleyen koşullar dört katmandan oluşur (Gökler, 2008);

1. **Mikrosistem** ev ya da aile, kreş, park gibi bireylerin yüz yüze etkileşim içinde oldukları bir düzenektir. Bu düzenekte çocuklar diğerleriyle çeşitli etkinliklerde yüz yüze ya da direkt etkileşime girebilir (Obalar ve Ada, 2010).
2. **Mezosistem**, bireylerin sosyal çevre içerisinde diğer bireyler ve küçük gruplar ile kurdukları etkileşimler ve paylaşımlar üzerinde odaklanır. Bireyin, ilişkiler içerisinde bulunduğu aile, arkadaş ve iş çevresi ile arasındaki etkileşimleri kapsamaktadır (Danış, 2006).
3. **Egzosistem**, mezosistemin bir koludur. Gelişmekte olan bireyi içermeyen, fakat bireyin bulunduğu yakın çevresine ulaşmış edip orada olanları etkileyen, onlara sınırlama getiren ve hatta onları belirleyen hem resmi hem de resmi olmayan belirli sosyal yapılardan oluşur. Bu yapılar, özellikle yapılaşmış ve kendiliğinden evrim geçiren toplumun başlıca kurumlarını içerir (Davaslıgil, 1997).
4. **Makrosistemin** odak noktası, bireyler ile geniş organizasyonlar ve sosyal sistemler arasındaki transaksionlardır. Sosyal çevre bireylerin davranışları üzerinde güçlü etkilere sahiptir. Yoksulluk, ayrımcılık, sosyal baskılar ve sosyal politikaların yansımaları makro düzeydeki yaşam olayları içerisinde yer almaktadır (Danış, 2006).

Sosyal-ekolojik modele göre çocuk ile çevre arasında iki yönlü bir etkileşim bulunmaktadır. Çocuğun sosyal çevresi, bir dizi iç içe geçmiş halkadan oluşmakta olup, çocuk bu halkaların merkezinde yer almaktadır. Çocuğa görece daha uzak halkalar, kültürü ve toplumsal değerleri temsil ederken; daha yakın halkalar aile, okul gibi daha küçük ölçekli ortamları temsil etmektedir (Gökler, 2008).

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada, görme engelli bireylerin spora katılım süreçlerini içinde yaşadıkları çevreyle olan etkileşimleri bağlamında bizatihi kendilerinin nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılmıştır. Bu sebeple amaca en uygun yöntem olarak; nitel araştırma yöntem ve tekniklerinin uygun olacağına karar verilmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma tekniklerinden görüşme yöntemi kullanıldı. Soruların sırası ve tarzı önceden belirlendi. Görüşme yapılan tüm kişilere aynı temel sorular aynı sıra ile soruldu. Sorular tam anlamıyla açık uçlu bir formatta ifade edildi. Bu bakımdan araştırma standartlaştırılmış açık uçlu görüşme stratejisi ile yapıldı (Büyüköztürk ve ark., 2013)

Görüşme çoğunlukla yüz yüze yapılmaktaysa da telefon ve televizyon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de olabilir (Karasar, 1998).

Görüşme yüz yüze gelen iki ya da daha fazla kişinin belirli bir amaç çerçevesinde sözel ve sözel olmayan araç ve teknikleri kullanarak yarattıkları etkileşim olarak tanımlanır (Özgüven, 1999).

Görüşmeler sonunda kayıtlar yazıya geçirildi. Yazıya geçirildikten sonra tematik kodlama yöntemi ile analizler yapıldı. Bu yöntem yazıya dökülen görüşmelerin bazı temalar etrafında kodlanmasıyla gerçekleştirilir. Ortaya çıkan kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılır ve araştırmanın temaları ortaya çıkar (Neuman, 2009).

Araştırmacı, çalışmayı gerçekleştirirken kendisini yalnız bilgi toplayıcı ve süreç yönetimi yapan birisi olarak düşünmemiş, öğrenme, bakış açısı kazanma ve deneyimlerin paylaşımı felsefesiyle süreci yaşamıştır. Bu bilincin, araştırmacı ve katılımcılar arasında oluşan diyalog sürecinin samimiyetine ve doğallığına ne denli

yansıdığı, görüşme ses kayıtlarının deşifre işlemleri sırasında bir kez daha anlaşılmasıdır.

3.2 Görüşmelere Hazırlık

Nitel araştırma yöntemi ve tekniklerinin kullanıldığı bu çalışma çeşitli düzeylerde görme engeli bulunan 13 erkek ve 1 kadın olmak üzere toplamda 14 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Formdaki soruların anlaşılır olup olmadığını, uygulama alanıyla örtüşüp örtüşmediğini sınamak amacıyla, bilim doktoru olan “K1” ile görüşülmüştür.

Katılımcılardan, çalışma öncesinde telefon aracılığıyla görüşülerek ve etik ilkeler çerçevesinde randevu alınmış; görüşme zamanı geldiğinde, hazırlanan açık uçlu sorular telefon aracılığıyla yöneltilmiş ve görüşmeler bu esnada ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

Çalışmaya İstanbul Gedik Üniversitesi’nden 15.03.2021 tarihinde E-71457743-050.01.04-2021.2.228 sayılı etik kurul kararı alındıktan sonra başlanmıştır (Ek-1).

3.3 Çalışma Grubu

Araştırmanın doğasına uygun olması ve nitelikli olması amacıyla internetten görme engelli spor kulüplerine ulaşılmış, spor hayatları aktif bir şekilde devam eden, sporu yaşam biçimi haline getirmiş ve spor geçmişi bulunan, “13 erkek ve 1 kadın” olmak üzere toplam 14 kişiye ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın örneklem grubu “Amaçlı Örneklem” stratejisiyle oluşturulmuştur.

Araştırma, İstanbul ilinde yaşayan görme engelli sporcu bireylerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların her biri spor hayatına aktif bir şekilde devam eden 13 erkek 1 kadın sporcudur. Yaşları 17-47 yaş aralığındadır. Dokuz katılımcının görme engeli doğuştan, beş katılımcının ise kaza sonucu meydana gelmiştir. Katılımcıların görme kaybı oranları %97 ile %60 oranında değişmektedir. Altı katılımcı aktif şekilde çalışmaktayken, dört katılımcı okul hayatına devam etmekte, bir katılımcıysa emekliliğini almış durumdadır. Bir katılımcı doktora seviyesinde, altı katılımcı lisans

mezunu, dört katılımcı öğrenim hayatına devam etmektedir. Katılımcılara ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Çizelge 3.1 Görme Engelli Tanımlayıcı Bilgiler

	<u>Yaş</u>	<u>Cinsiyet</u>	<u>Kardeş Sayısı</u>	<u>Eğitim/İş Durumu</u>	<u>Engel Nedeni</u>	<u>Engel Oranı</u>
K1	47	E	3	Çalışıyor/Doktora	Doğuştan	%90
K2	47	E	9	Emekli/Ünv. Öğr.	Doğuştan	%90
K3	17	E	2	Lise Öğrencisi	Doğuştan	%71
K4	17	E	3	Lise Öğrencisi	Doğuştan	%60
K5	17	E	4	Lise Öğrencisi	Doğuştan	%70
K6	36	E	4	Çalışıyor	Doğuştan	%90
K7	21	E	3	Lisans	Doğuştan	%90
K8	33	E	2	Çalışıyor	Doğuştan	%97
K9	31	E	3	Lisans	Sonradan(kaza)	%90
K10	47	K	4	Çalışıyor/Lisans	Doğuştan	%90
K11	24	E	2	Çalışıyor	Sonradan(kaza)	%90
K12	31	E	2	Çalışıyor /Lise	Doğuştan	%100
K13	29	E	3	Çalışıyor	Doğuştan	%97
K14	30	E	2	Çalışıyor	Doğuştan	%90

3.4 Veri toplama Aracı

Görme engelli bireylerin spora katılım süreçlerini etkileyen faktörleri inceleyen çalışmamızın verileri; birebir görüşme tekniğiyle yarı yapılandırılmış görüşme formları vasıtasıyla, fenomenolojik desen kullanılarak elde edilmiştir.

- 1 Spora nasıl başladınız? Sizi spora yönlendiren, katılımınızı destekleyen kişiler oldu mu? Bu süreçte aile, okul, öğretmen ya da arkadaşlardan destek aldınız mı? Açıklar mısınız?
- 2 Spora katılımınız sırasında engellerle karşılaştınız mı? Bu engelleri nasıl aştınız? Açıklar mısınız?
- 3 Bize spor başarılarınızdan söz eder misiniz? Katıldığınız yarışmalar, elde ettiğiniz dereceler nelerdir?
- 4 Ne kadar zamandır spor yapıyorsunuz? /Ne sıklıkla spor yapıyorsunuz?

- 5 Spor hayatınızın başlamasıyla birlikte yaşamınızda değişen şeyler oldu mu? Sporun size ne gibi katkısı oldu?
- 6 Spor hayatınızda hangi kurumlardan nasıl destek aldınız? Aldığınız destekler sizin için yeterli miydi?
- 7 Spor yapmanız okul /iş sürecinizi etkiledi mi? (olumlu ya da olumsuz) Nasıl etkiledi?
- 8 Spor yapmanız arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizi etkiledi mi? (olumlu ya da olumsuz) Nasıl etkiledi?
- 9 Size göre engelli sporcular ülkemizde yeterli şekilde destekleniyor mu? Bu konuda kurumlardan beklentileriniz nelerdir?
- 10 Engelli sporcuların desteklenmesi için kanuni düzenlemelere ihtiyaç duyuyor musunuz? Açıklar mısınız?
- 11 Bu konuda engelli bireylere, topluma, kurum ve kuruluşlara önerileriniz var mı? Açıklar mısınız?

3.5 Nitel Araştırma Yöntemi Olarak “Görüşme”

Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belirli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır. Görüşme yoluyla araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılması amaçlanmaktadır. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri de bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Sönmez ve Alacapınar, 2011).

3.6 Veri toplama Süreci

Araştırmanın uygulama aşaması 13 erkek ve 1 kadın katılımıyla gerçekleşmiş, Ek -2 de paylaşılan form vasıtasıyla da görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler “pandemi” nedeniyle telefon görüşmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde oluşan pozitif atmosfer ve samimi paylaşımlar, görüşmelerin deşifrelerinde ve ses

kayıtlarında hissedilmektedir. Bu durum nitel araştırmaların felsefesinde var olan araştırmacının aktif ve katılımcı olma felsefesiyle örtüşmektedir. Buna göre birebir görüşmelerden elde edilen veriler deşifre edilmiş, deşifre edilen bilgiler kurama uygun bir şekilde kodlanmış, kategorize edilmiş, temalar ve temaları oluşturan faktörler belirlenmiştir.

3.7 Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

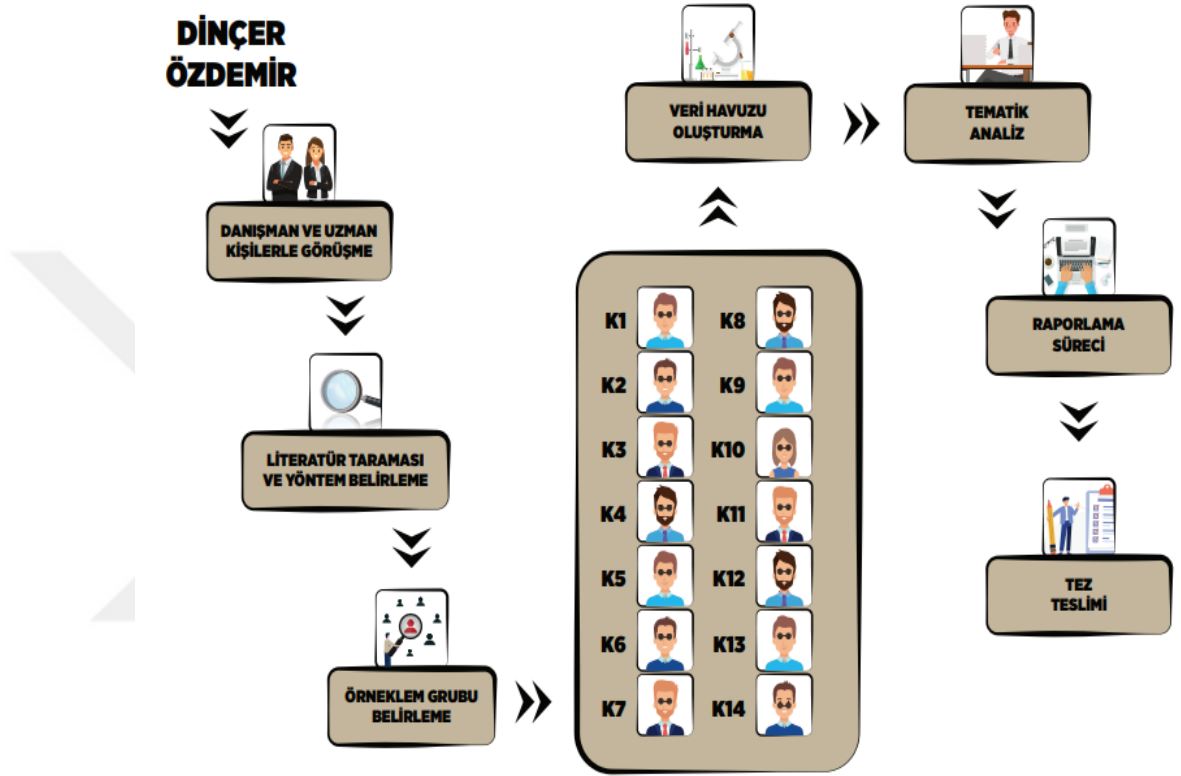
Strauss ve Corbin (1990), nitel veri analizi sürecini “kodlama” olarak tanımlamışlardır. Araştırmacı, kodlama sürecine, verilerin kavramlaştırılması ile başlar. Kavramsallaştırma bir gözlemden, bir cümleden ya da bir paragraftan hareketle ilgili olay, düşünce ya da olguya isim verme sürecidir. Bu süreçte araştırmacı araştırma konusu olan olay ve olgulara yönelik kimi sorular sormaktadır. Örneğın, “Bu nedir? Neyi temsil eder?” gibi. Sonrasında cevaplara dayalı olarak olay ve olgular karşılaştırılır ve benzer nitelikteki olay ve olgular aynı isimler altında kavramsallaştırılır. Bu sürecin sonunda araştırmacı oldukça fazla miktarda kavram elde etmiş olur. Bu süreçte araştırmacı birbiri ile ilişkili olan kavramları gruplandırarak çeşitli temalar (kategoriler) keşfeder. Böylece analiz edilecek birim sayısı da azaltılmış olur. Kavramsallaştırma aşamasında olduğu gibi temalara da isimler verilir. Ancak temalara verilen isimler kavramlara verilen isimlerden daha soyut düzeyde kalır. Ardından bu temalara ait özellikler ve alt boyutlar tanımlanır. Strauss ve Corbin’in geliştirdiği veri analiz süreci tümevarımcı yaklaşımla kuram oluşturmayı amaçlamaktadır (Özdemir, 2010).

Buna göre çalışma nitel araştırma yöntem ve teknikler kullanılarak 14 katılımcıyla birebir görüşmeyle, pandemi dolayısıyla telefon aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında ortamın samimiyeti, görüşmelerin sohbet havasında başlamasını sağlamış, zamanla araştırmanın odağına dönüş yapılmıştır. Görüşmeler esnasında böyle bir konunun araştırılmaya değer bulunmasının katılımcılarda oluşturduğu enerji araştırmacının son derece önem verdiği bir husustur.

Görüşmeler randevulara sadık kalınarak, her biri ortalama 45 dakika olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde etik ilkelere riayet edileceği öncesinde katılımcılara ifade edilerek, görüşmeler tarih ve saat girilmesi suretiyle kayıt altına alınmış, akabinde deşifre edilerek yazılı hale getirilmiştir. Elde edilen dosyaların çıktısı alınmış ve defalarca okunmuştur. Okuma sürecinin sonunda kategorizasyonları yapılmış, temalar sosyo-ekolojik kuram bağlamında oluşturulmuş ve temaları var edecek faktörler belirlenerek bileşenlerine ayrılmıştır.

Araştırma Nisan-Mayıs 2021 aralığında olgunlaştırılmış, son düzeltmelerin ardından tamamlanmıştır.

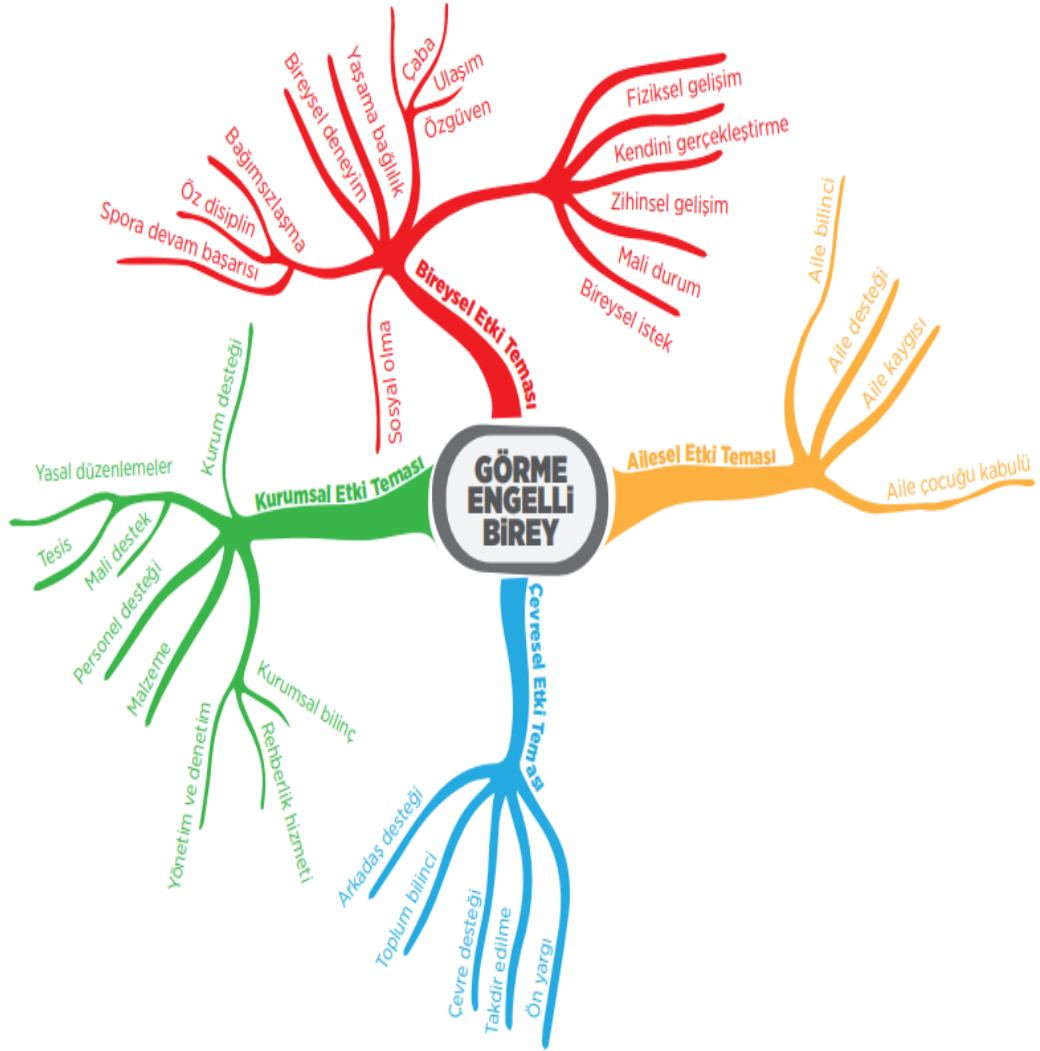
3.8.Araştırma Tasarım Görseli

Şekil 3.1. Araştırma süreci görseli

4. BULGULAR

Araştırmamız mevcut verilerden elde edilen tematik analiz sonucunda görme engelli bireylerin spora katılım sürecini etkileyen etmenler olarak; bireysel özellikler, ailesel özellikler, çevresel özellikler ve kurumsal özellikler başlıklarıyla 4 temadan ve bu temalara bağlı faktörlerden oluşmaktadır.

Şekil 4.1. Araştırmaya ait temalar ve faktörler

4.1 Bireysel Etki Teması

Araştırmamızın ilk teması olan bireysel etki teması, mevcut veriler üzerinden özgüven, sosyal olma, kendini gerçekleştirme, fiziksel gelişim, çaba, bireysel istek, mali durum, zihinsel gelişim, bireysel deneyim, öz disiplin, bağımsızlaşma, yaşama bağlılık ve ulaşım faktörlerini içermektedir.

4.1.1 Özgüven

Katılımcıların ifadelerinden özgüven faktörüyle ilişkili en çarpıcı ifadeler seçilmeye çalışılmıştır. Buna göre; “K14” spora katılımın bireyin özgüvenini kuvvetlendirdiğini “K12” spora katılımın özgüven açısından faydalı olduğunu “K4” spora katılımın özgüvene katkısı olduğunu “K1” spora katılımın bireye özgüven kazandırdığını, “K5” spora katılımın bireyin kendi başına hareket edebilmesini öğrenmesine, bağımsız hareket edebilmesine, eskiden gitmeye korktuğu yerlere korkmadan gidebilmesine olanak sağladığını ifade etmiştir. “K6” her şeyden önce spora katılım sonrasında kendini bulduğunu, bir şeyler yapabileceğini, hiç kimse olmadan kendi iradesiyle bir şeyler ortaya koyabileceğini ifade etmiştir. “K9” ise spora katılım sonrasında özgüveninin arttığını aktarmıştır.

4.1.2 Sosyal olma

“K14” spora katılımın bireyin sosyal bir varlık olmasına yardımcı olduğunu söylemiştir. “K14” farklı bir ifadesinde spora katılımın yeni arkadaşlıkların kurulmasına vesile olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde “K4” de spora katılımın çevre yönünden katkısı olduğunu beyan etmiştir. “K7” ise spora katılımın sosyalleşme imkânı sağladığını söylemiştir. “K8” spora katılımın yeni insanlarla tanışmak için önemli olduğunu ön plana çıkarmıştır. “K12” spora katılım sonrası yeni insanlarla tanışmasına katkı sağladığını aktarmıştır. “K9” sporla birlikte çevresinin genişlediğini, yeni insanlarla tanıştığını paylaşmıştır. “K13” spora katılımın sosyal çevresine fayda sağladığına, iletişimine katkısı olduğunu ve kendisini daha net ifade ettiğini beyan etmiştir.

4.1.3 Kendini gerçekleştirme

“K13” spora katılım sonrasında engelini bir nebze olsun untabildiğini ve kendini daha yeterli hissettiğini paylaşmıştır. “K12” ise 25 yıl gibi insan ömründe önemli bir zaman dilimini sporla iç içe geçirdiğini ifade etmiştir. Keza “K6” 21 yılını sporla iç içe geçirmiş, ulusal ve uluslararası arenalarda başarılar kazanmış, ülkemizi temsil etmiştir. “K11” de benzer şekilde ulusal birçok müsabakada kürsüye spora katılım

süreçlerinden defalarca geçmiştir. “K1” başarıyı bir yaşam biçimi olarak benimsemiş ve kendisiyle bir yarış olarak tanımlamıştır. “K13” de önceki katılımcılar gibi 20 yıl gibi yaşamının büyük bir bölümünü sporla iç içe geçirmiş, ulusal ve uluslararası başarılar kazanma sonucuna ulaşarak bunu bir yaşam felsefesi olarak benimsemiştir.

4.1.4 Fiziksel gelişim

“K1” spora katılımımla birlikte bedenine, reflekslerine hakim olmayı ve kendisini kontrol etmeyi öğrendiğini aktarmış, alan içerisindeki konumunu ayarlayabildiğini ve görmenin aslında gözle olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca sporun görme engelli bireylere bu imkanları deneme fırsatı sağladığını da eklemiştir. “K6” ise spora katılımımla beraber bedensel sağlığın kazanılmış olacağını ifade etmiştir. “K11” spora katılımımla beraber, fiziksel gelişim en önemli unsurlardan biri olan sirkadiyen ritmin düzenlenmesine fayda sağladığından bahsetmiştir. “K12” spora katılım sonrası kaslarının kuvvetlendiğinden ve buna bağlı olarak bağımsız hareket edebilme becerilerinin geliştiğini dile getirmiştir. “K13” fiziksel gelişim sonrası vücudunun daha sağlıklı olduğunu beyan etmiştir.

4.1.5 Çaba

“K14” spora katılım sürecinde ailesinden ve öğretmenlerinden gelen negatif geri bildirimleri kendi çabasıyla aşmaya çalıştığını ifade etmiştir. “K11” ise hareketin gerisinde kalmamak ve sportif eylemlere dâhil olmak için bireylerin çaba göstermesi gerektiğinin altını çizmiştir. “K13” bu süreçte karşılaştığı engelleri dik durarak aşmaya çalıştığını açık bir şekilde beyan etmiştir. “K10” bireysel olarak çaba göstermenin, gelecekte engelli bireyler için ne kadar önemli bir örnek olacağını hatırlatmış, bu mücadelenin ne kadar elzem olduğunu paylaşmıştır.

4.1.6 Bireysel istek

“K6” spora kendi hevesiyle başladığını ifade etmiştir. “K14” spora gönül verdiğini ve bu yolda devam etmeyi kendisinin istediğini söylemiştir. “K4” çevresindekilerin önerilerini dikkate almış ve kendi arzusuyla, isteğiyle “evet bunu yapmalıyım!” diyerek spora katılım göstermiştir.

4.1.7 Mali durum

“K3” turnuvalara çok gitmek istediğini fakat maddi yetersizliklerden dolayı gidemediğini beyan etmiştir. “K11 nitelikli bir spora katılım süreci için uzman kişilere para ödemek zorunda kaldığını ve bu durumun kendisini zorladığını dile getirmiştir. “K9” da spora katılımının ona maddi olarak getirisi olduğunu paylaşmıştır.

4.1.8 Zihinsel gelişim

“K6 ve K2” spora katılımın zihinsel gelişime faydası olacağını beyan etmişlerdir.

4.1.9 Bireysel deneyim

“K4 ve K8” spora katılımlarının sonrasında bireysel deneyimlerinin arttığını ifade etmişlerdir.

4.1.10 Öz disiplin

“K7” kendisinde var olan istikrar problemini spora katılım süreci sonrasında aştığını ifade etmiştir. “K11” ise sirkadiyen ritmindeki öz disiplinini spora katılım sürecine borçlu olduğunu dile getirmiştir.

4.1.11 Bağımsızlaşma

“K5 ve K6” spora katılım süreci sonrasında ne denli bağımsızlaştıklarını ifadeleriyle gözler önüne sermişlerdir.

4.1.12 Yaşama bağlılık

“K10” spora katılım sürecinin yaşama bağlılıkla ilişkili olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

4.2 Ailesel Etki Teması

Ailesel etki temasında “aile desteği, aile kaygısı, ailenin çocuğu kabulü ve aile bilinci yer almaktadır.

4.2.1 Aile desteği

“K3” zaten engeli olan bireylerin bu süreçte karşılaşacakları engelleri aşabilmeleri adına ailelerin ellerinden geleni yapması gerektiğini ifade etmiştir. “K5” spora katılım sürecinde ailesinin destek olduğunu ve desteklerini hep sürdürdüğünü belirtmiştir. “K13” ailelerin çocuklarının durumları hakkında bilgili olmaları gerektiğini, buna bağlı olarak çocuklarının muhakkak bir spor dalına yönlendirilmesinin gerekliliğinden bahsetmiştir. “K7” ailesinin kendisini görme engelli kategorisinde bir branşa yönlendirdiğini söylemiştir. “K1” abisinin düzenli ve disiplinli spor hayatının ona nasıl örnek olduğundan bahsetmiş ve spora başlamasına vesile olduğunu paylaşmıştır.

4.2.2 Aile kaygısı

“K8” ailelerin fazla bilgiye sahip olmamalarından dolayı, kendisini destekleyemediklerini, korku odaklı tutum sergilediklerini fakat kendisinin başarılarından sonra bu tutumdan uzaklaştıklarını ifade etmiştir. “K11 ve K12” ise ailelerin en büyük yanlışının çocuklarının başlarına bir şey gelir düşüncesiyle aşırı korumacı bir tutum takınmaları olduğunu paylaşmışlardır.

4.2.3 Ailenin çocuğu kabulü

“K13”; bazı ailelerin çocuklarından utanmaları sebebiyle onları dışarı bile çıkarmadıklarını, bunu ne kadar yıkıcı bir tutum olduğunu ve verdiği etkinin yıkıcılığını dile getirmiştir.

4.2.4 Ailenin bilinci

“K2”; ailenin çocuğunun engeli hakkında bilgi sahibi olması gerekliliğinin altını çizmiştir.

4.3 Çevresel Etki Teması

Bir diğer tema olan çevresel etki temasında ise “arkadaş desteği, toplum bilinci, çevre desteği, takdir edilme ve ön yargı” görölmektedir.

4.3.1 Arkadaş desteği

“K10 ve K4” spora arkadaşlarının vesilesiyle başladıklarını beyan etmişlerdir. “K3” spora katılım sırasında arkadaşlarının etkisi olmadığını ifade etmiştir. Yanı sıra “K12” spora katılım sebebiyle olumlu tepkiler aldığını ve bu durumun kendisine iyi bir destek olduğunu beyan etmiştir.

4.3.2 Toplum bilinci

“K8 ve K19” spora katılımın toplumun bilinçsiz tutumlarından görme engelli bireylerin olumsuz etkilenmemeleri ve bilinçlenmeleri için önemli bir araç olduğundan bahsetmişlerdir.

4.3.3 Çevre desteği

“K1” toplumun pozitif tutumlarının, bireyin tutumlarına ne denli katkı sağladığını, bireye güven verdiğini, onun performansını arttırdığını ve kendine güvenmesini sağladığını beyan etmiştir. Bununla birlikte “K4” çevre desteğinin, ne denli önemli bir katalizör olduğunu ifade ederek açık bir şekilde gözler önüne sermiştir.

4.3.4 Takdir Edilme

Çalışmada mevcut verilerden elde edilen bulgular “K4” ün spor katılım ve başarısı neticesinde onur belgesiyle, “K6” ise öncesinde çıkan olumsuz tutumların, kararlılık ve başarı sonrasında destekleyici tutumlara dönüştüğünü göstermektedir.

4.3.5 Ön yargı

“K1” spora katılım sürecinde, çevrenin, görme engelli bir bireyin spora katılım sağlayamayacağı düşüncesine sahip olmasının, onların en büyük sorunlarından bir tanesi olduğunu dile getirmiştir.

4.4 Kurumsal Etki Teması

Kurumsal etki temasında; “kurum desteği, yasal düzenlemeler, tesis, mali destek, personel desteği, malzeme, yönetim ve denetim, rehberlik hizmeti ve kurumsal bilinç faktörlerini görmekteyiz.

4.4.1 Kurum desteği

“İş sürecinde ise spor yapmam ile ilgili izin alma konusunda birtakım sıkıntılar yaşadım. Ama şu anda devlette çalıştığım için önceki iş hayatımdan daha rahatım önceki sıkıntıları pek yaşamıyorum” (K8).

“Ben aynı zamanda bir kamu kuruluşunda idareciyim, kurumla kurmuş olduğum iyi iletişim ve işimdeki yeterliliğim ve sportif başarılarımın yönetim tarafından takdir görmesi sebebiyle günlük 3 saatlik özel antrenman iznine layık görüldüm ve düzenli olarak günde 3 saat antrenman izni kullandım yönetim kararıyla” (K6).

“İş sürecinde izin konularında sıkıntı yaşamadım zaten gittiğim yerlere görevlendirme yoluyla gidiyordum” (K13).

“Özellikle Sarıyer Belediyesinin Spor Kompleksi çok yardımcı oldu. Ayrıca Enka Spor Kulübü de çok yardımcı oldu, tesislerini her zaman açtılar bana, her zaman ilgilenmeye çalıştılar” (K7).

“Şu an sporcusu olduğum Vatan Engelliler Spor Kulübü’nden destek alıyorum biraz. Turnuvalara gittiğimiz zaman başkanımız sağ olsun ihtiyaçlarımızı karşılıyor” (K2).

“Daha sonra düzenlenen turnuvalara da çok gitmek istediğim fakat kulüplerimizin maddi yetersizliğinden dolayı katılma imkânım olmadı. Açıkçası biz görme engellilerin kulüpler için bir para kaynağı olduğumuzu düşünüyorum” (K3).

“Spor hayatım boyunca federasyondan ufak destekler aldım. Ufak katılım paralarıydı bunlar” (K11).

“Engelli sporcular yeteri kadar desteklenmiyor bir kere ülkede şöyle bir sıkıntı var Herkes kulüplerden bekliyor, kulüpler federasyonlardan bekliyor, federasyonlar genel müdürlükten bekliyor, bakanlık da sadece başarı bekliyor madalya bekliyor. Ama

bunun yanında sporcu yetişip belli bir seviyeye gelinceye kadar sporcu ya hiçbir devlet desteği verilmiyor” (K6).

“Okuduğum körler okulundan çok büyük destek aldım. O zaman için çok yeterliydi” (K14).

“İl Gençlik Spor Müdürlükleri yeterince destek vermiyor. Verseler bile kulüpler sayesinde bu destekler sporculardan saklanıyor” (K3).

“Pendik Belediyesi'nden destek aldım. Hem maddi hem de manevi desteklerini gördüm. Ama daha fazlası da olabilirdi diye düşünüyorum” (K9).

“Bundan başka olarak Yıldız Teknik Üniversitesi'nin spor salonunu bir defa kullandık” (K3).

“Bir ya da bir buçuk ay kadar satranç kursunun açılması ile ilgili halk eğitimden destek aldım” (K3).

“STK'lardan ve federasyondan destek aldım” (K14).

4.4.2 Yasal düzenlemeler

“K8” yasal düzenlemeleri, desteğin kesintisiz ve sürekli olması açısından mecburiyetten de öte gördüğünü beyan etmiştir. “K9” başarı ve hakların korunması adına yasal düzenlemelerin önemini dile getirmiştir. “K5” spora katılım esnasında olanakların sağlanması bakımından yasal düzenlemelerin önemini dile getirmiştir. “K1” ülkemizde engelli sporcuların sporu bir meslek gibi görebilmelerinin kurumsal bir yapının temel alınmasıyla mümkün olabileceğini, spora gönül verdiklerinde gelecekte bu durumun onların mesleği dahi olabileceğini ancak bunun da yasal düzenlemelerle gerçekleşebileceğini ifade etmiştir.

“K1” engelli bireylerin spora katılım süreçlerinin kurumsal bilinçle ne kadar ilişkili olduğunun altını çizmiş, bunun da ancak yasal düzenlemelerle gerçekleşeceğine dikkat çekmiştir. “K12” yasaların engelli bireylerin ihtiyaç ve beklentileri referans alınarak hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. “K6” bireylerin ancak elit düzeye geldiklerinde desteklendiklerini ifade etmiş ancak bunun ihtiyacı karşılamadığını, spora katılım

süreçleri öncesinde de engelli bireylerin teşvik edilmesi amacıyla yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğunu dile getirmiştir.

4.4.3 Tesis

“K2” çalışan engelliler için spor salonlarının sürekli açık tutulması gerektiğinin altını çizmiştir. “K8” spor tesisleri için yardım aldığını fakat yeterli olmadığını beyan etmiştir. “K12” spor salonlarının olmamasından dolayı okulların spor salonlarını kullanmak için başvuruda bulduklarını ifade etmiştir. ”K10” görme engellilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte tesislerin olması gerektiğini belirtmiştir. ” K14” spor ortamlarının yetersizliğinden, İstanbul’da tesisleşmeyle ilgili ne kadar sıkıntı yaşadıklarından bahsetmiştir.

4.4.4 Mali destek

“K14” engelli bireylerin spora katılım süreçlerinde görev alan kurumların üzerlerine düşeni yapmaları gerektiğini söylemiştir. “K13” ve “K7” sorumluluk sahibi kurumların mali olarak destek vermediklerini, yapılanların ihtiyacı karşılamadığını ifade etmişlerdir. “K3” ise mali yetersizliklerden dolayı spor organizasyonlarına katılım sağlayamadıklarını dile getirmiştir.

4.4.5 Personel desteği

“Spor salonlarının yetersizliği sayıca az olması, yeterince antrenör bulamamak engellerden birkaçı diyebilirim” (K2).

“İş profesyonel düzeye gelene kadar önemli bir engelle karşılaşmadım. Ama son iki aşamada bana kılavuzluk yapan kişilere para ödemesi yapmak durumunda kaldım. Bir kısım bu iş maddi açıdan beni zorladı” (K11).

“Spora 2004 yılında atletizmle başladım. Beni spora yönlendiren kişi kulübümüzün başkanıydı ve genç olmam sebebiyle beni spora yönlendirdi” (K8).

“Engelliler Spor Kulübü Başkanının çok büyük katkıları oldu. Bir dönem ara vermiştim sağ olsun o tekrar aradı beni” (K2).

“Ortaokulda bir beden eğitimi hocamız bize goalball hakkında bilgi vermişti, bir şeyler göstermişti. O zaman merak saldım” (K5).

“İkinci sınıfta beden eğitimi öğretmenimiz vardı, beni spora o yönlendirdi. Bütün yarışmalara bizi götürürdü. Bizi motive etmek için en çok desteği ondan görmüş oldum” (K13).

4.4.6 Malzeme

“K12, K13 ve K14” ifadelerinde, spora katılım sürecinde malzeme yetersizliğinin ne kadar büyük bir sıkıntı yaşattığının altını çizmiştir.

4.4.7 Yönetim ve denetim

“Devlet denetlemesinin her şey için yeterli olacağını düşünüyorum. Yasa maddelerinde bile her yaşta sporunun spora katılımı desteklenmelidir şeklinde maddeler var ama bunların uygulandığını düşünmüyorum” (K3).

“Bence her kurum içerisindeki engelli sporcuların desteklenmesi lazım” (K1).

“Federasyonun daha düzenli ve demokratik bir yapı haline getirilmesi gerekiyor” (K14).

4.4.8 Rehberlik hizmeti

“Kurumlara tavsiyem engelli çocuğa sahip aileler ile görüşünler. Çocuklarını dışarı çıkarmaları için onları desteklesinler, bilinçlendirsinler. Ailelerin Engelli çocuğu varsa onları hayata kazandırsınlar, kazandırmak için çalışsınlar” (K2).

“Toplumdaki insanların da engelli bireylere nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmeleri gerekiyor. Bu konuda onlara eğitimler ve seminerler verilmeli, kurumsal olarak da tüm engelli bireylere eğitim desteği verilmeli (K5).

4.4.9 Kurumsal bilinç

“Ben desteklendiğini düşünmüyorum. Kurumlar engellilere genelde acıyarak bakıyorlar ve bu şekilde yaklaşıyorlar. Ayrıca engelli sporculardan başarı düzeyinde beklentileri gerçek seviyede değil. Hemen başarı bekliyorlar. Ama öncesinde mutlaka

imkân vermeleri gerekiyor başarı beklemeden önce. Başarı görmeyince desteklerini kesiyorlar. Bu bir yıl içerisinde gösterilebilecek bir sonuç değil. Destekleri uzun soluklu olmalı, hemen başarı göstermeye bağlı olmamalı” (K9).

“Devletin de biz engellileri yeterince tanınması, bizlere karşı bakış açılarını değiştirmesi gerektiğini düşünüyorum” (K10).

5. TARTIŞMA

Fonksiyonel canlılığın ortak noktası olan hareket, anlamlı bir yaşam sürmenin temel dinamiği olmakla beraber sosyal pratikte sağlıklı olma, verimli ve iyi bir birey olma olgusunu geliştirmektedir. Ayrıca yazılı olmayan sosyal kurallara uyma noktasında, toplumsal entegrasyona katkı sağlaması, fiziksel, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları giderme açısından da son derece önemli bir olgudur.

Oxford dil sözlüğü özgüveni, bireyin kendisi hakkındaki özelliklere hakim olması ve buna olan inancı olarak tanımlamaktadır. Bu inanç fiziksel aktivite enstrümanı vasıtasıyla aktive edilmektedir. Katılımcılarımız ifadelerinde sporla olan ilişkilerinin özgüven katsayılarını arttırdığını belirtmişlerdir. Çalışkan (2004), da görme engelli bireylerle yapmış olduğu çalışmada spora katılımın özgüvene olan katkısının altını çizmiştir. Ayrıca Hutzler, ve Bar-Eli (1993), engelli bireyler için sporun faydalarını inceledikleri çalışmalarında, düzgün uygulandığında sporun ve fiziksel aktivitenin özgüven ve benlik saygısına olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Valliant, ve diğ. (1985), engelli olan atletlerin engelli olmayan atletlere göre önemli ölçüde daha yüksek özgüvene sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu çalışmalar spor ve özgüven ilişkisini gözler önüne sermektedir.

Sosyalleşme bireyin toplumla ilişkisini ifade eder. Birey sürekli olarak yaşadığı toplumun bir üyesi olmak için çaba göstermektedir. Sosyal olma faktörü de, bireysel etki teması içerisinde en sık tekrarlanan ikinci faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar ifadelerinde spora katılımı birlikte sosyalleşme yönündeki performanslarının arttığını ifade etmişlerdir. Filiz (2010), spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisini incelediği çalışmasında, kişisel farklılıklara rağmen sporun sosyal bütünleştirici bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmış ve bunu belirtmiştir. Bu da çalışmaya veri sağlayan katılımcıların ifadeleriyle örtüşmektedir. Sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisini inceleyen bir diğer araştırmacı Özdiç (2005), çalışmasında öğrencilerin sporun sosyalleşmeye olumlu etkilerinin bilincinde oldukları, fakat çoğunluğun sosyalleşme amacıyla spor yapmadığı sonucuna

ulaşmıştır. Valliant, ve diğerleri (1985), de çalışmalarında engelli sporcuların daha dışa dönük ve sosyalleşmeye açık olduklarını ifade etmişlerdir.

Birey, yaşam maratonunda potansiyelini, becerilerini fark etmesi ve bunları geliştirmesi yönünde mücadele sergiler. Bu onun yaşamdan zevk alması ve hayatı tam olarak yaşaması için gereklidir. Katılımcılar da spor yoluyla bu yönde mücadele ettiklerini ve başarılar kazandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların performans sergiledikleri spor branşlarında başarılar elde etmeleri onları ateşleyen bir etken olmuş, bu şekilde spor, kendilerini gerçekleştirme ve kendilerini dönüştürme sürecindeki en önemli enstrüman olarak işlevini yerine getirmiştir. Slukhenska (2018) da yapmış olduğu çalışmada sağlıklı beden eğitimi ve uyarlanmış sporun engellilerde kendini gerçekleştirme ve toplumsal entegrasyon olasılıklarının gerçekleşmesine izin verdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular özel gereksinimli bireylerin spora katılımının kendini gerçekleştirme sürecinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

Bedenin bütün değişkenlerinin gelişimini kapsayan fiziksel gelişim süreci, gelişim basamaklarının en önemlilerinden biridir. Aynı süreç özel gereksinimli birey için de geçerlidir. Fiziksel gelişim faktörü tamamının 4. faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel uygunluğun en önemli bileşeni olması sebebiyle çalışmadaki en önemli kavramlardan birisini teşkil etmektedir. Katılımcılar spora katılımı birlikte fiziksel açıdan olumlu yönde aşama kaydettiklerini dile getirmişlerdir. Kaliteli bir yaşam için fiziksel gelişimin önemi literatürde birçok çalışmada ortaya konmuştur. Görme engellilerin dağcılık aktivitelerinin yaşam kalitelerine etkilerinin incelendiği çalışmasıyla Kural (2018), uygulama sonrası dağcılık aktivitelerinin etkisinin iyileşen fiziksel sağlık olarak kendisini gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Smith ve Sparkes, (2019),’e göre sağlık uzmanlarının, özellikle fizyoterapistlerin, engelli insanları fiziksel gelişimi için fiziksel aktiviteye teşvik etmelerine güvenilmelidir. Bu bulgular da katılımcıların ifadeleriyle örtüşmektedir.

Bir işi yapabilmek için gösterilen güç harcama eylemi olarak ifade edebileceğimiz çaba esasen erken çocukluktan itibaren bireye kazandırılması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada da mevcut veriler üzerinden kendisini

göstermektedir. Katılımcılar spor yaşantılarıyla birlikte karşılarına çıkan engellerin onlar tarafından küçük ve önemsiz olarak algılandığını belirtmiş, karşılarına yeni çıkan engellerle mücadele yolunda da bunu referans aldıklarını ifade etmişlerdir. Meriç ve Turay (2020), çalışmalarında engelli sporcuların sosyal hayatta karşılaştıkları engellerin düşük düzeyde algılandığı, dolayısıyla yaşam kalitelerinin yüksek olduğu ve spora katılım çabalama seviyelerinin genel olarak yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Pensgaard ve diğ. (1999), fiziksel engelli ve engelsiz elit sporcular arasında bireysel - durumsal motivasyon faktörlerini ve başa çıkma stratejini incelediği çalışmalarında paralimpik sporcuların çabalama konusunda olimpiik sporcularla benzer performans sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular katılımcıların ifadeleriyle örtüşmektedir.

Herhangi bir faaliyeti başlatan niyet olarak bilinen istek ya da arzu, katılım süreçlerinin en tepesinde yer alır. Sportif faaliyetlerde de bu geçerlidir. Katılımcılar sporu bir hayata tutunma vesilesi olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu tutumları da onların en önemli itkilerinden biri olmuştur. Kendi hayatlarında bir şeyleri yoluna koyma adına içsel bir enerji oluşturarak istek geliştirmiş, bununla birlikte bu isteklerini de eyleme geçirmişlerdir. Bu istekleri ve eylem süreçleri normal gelişim gösteren sporcularla neredeyse aynı seviyededir. Brasile (1989) çalışmasında; spora katılım için motivasyonel teşvikler söz konusu olduğunda tekerlekli sandalyeli sporcu ile normal gelişim gösteren sporcu arasında genel bir benzerlik söz konusu olduğunu ifade etmiştir.

Değer denkliğinin ifadesi ve ölçütü olarak kullanılan para, tarih boyunca değişim ve saklama aracı olarak kullanılmıştır (Wikipedia). Bu bağlamda para günlük yaşamın takas aracı olarak kullanılır. Bu takasın karşılığı bireyin ihtiyaçlarıyla alakalıdır. Beden eğitimi ve spor her ne kadar paraya bağımlı olmasa da mali kaynaklar bu durumun kurumsal ve nitelikli olarak gerçekleştirilmesinde temel değişkenlerden birisidir. Bu bağlamda diyebiliriz ki mali durum, spora katılım sürecinde zaman kazandıran, hayatı kolaylaştıran en temel etkidir. Aydın ve Sarol (2016), ekonomik nedenlerin fiziksel aktiviteye katılımı engelleyen önemli bir etken olduğu ve durumun oluşmasında en önemli sebebin yetersiz devlet politikaları olduğunu ifade etmişlerdir.

Bundon ve diğ. (2018), paralimpik sporcuların sporda kalma mücadelesine yönelik yapmış oldukları çalışmada; maddi kaygıların bazı sporcuları normalde yapacaklarından daha erken spordan ayrılmaya zorladığını belirlemişlerdir. Bu da mali durumun engelli bireyler için spora katılımı ne derece etkili olduğunu gözler önüne sermektedir.

Zihinsel gelişim, kişilik gelişiminin temel unsurlarından bir tanesidir. İlhan (2009), özel gereksinimli çocukların anne ve babalarıyla yapmış olduğu çalışmada, anne ve babaların beden eğitimi ve spor aktivitelerinin çocukları üzerinde zihinsel ve diğer tüm gelişim alanlarına olumlu yönde etkisi olduğu düşüncesinde birleştiği sonucuna ulaşmıştır. Ho ve diğ. (2017), olumlu bir gençlik gelişimi temelli spor mentorluk programının bir toplum ortamında işe alınan ergenlerin fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerindeki etkililiğini değerlendirdiği çalışmasında, sportif aktivitelerin sağlıklı ergenlerin zihinsel sağlığını iyileştirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalara dayanarak sporun mental işlevlerde olumlu yönde bir etkisi olduğunu ifade edebiliriz.

İnsanın bu dünyadaki yegâne amacının deneyimlemek olduğunu düşünülmektedir. Katılımcılar da spora katılım sonrasında bireysel deneyim seviyelerinin arttığını ifade etmişlerdir. Şahin ve diğ. (2014), engellilere yönelik; sportif, sosyal ve kültürel amaçlı hizmetlerin, onlara hayata yönelik durumları deneyimleme fırsatı sağladığını ifade etmişlerdir. Stefania ve diğ. (2019), yapmış oldukları çalışmada; su altı dalış deneyiminin kaygı, panik gibi duygusal sorunların çözümünde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu anlamda, sporun engelli bireylerin bireysel deneyim geliştirmeleri açısından ne kadar önemli olduğu katılımcıların ifadelerinden ve yapılan diğer çalışmaların sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Belirlenen hedefe ulaşma noktasında, yaşanan zorluklar karşısında vazgeçmeme olarak tanımlanan öz disiplin, spora katılım süreci için vazgeçilmez bir bileşendir. Katılımcıların ifadelerini göz önüne alırsak sporla birlikte kontrollü bir sürecin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Spor hayatıyla birlikte gelen düzenli hayat onların bu konudaki farkındalık süreçlerine etki etmiş ve sportif aktivitelere devamlılıklarını sağlamıştır.

Chawla (1994), sporun, öz disiplin, rekabetçi bir ruh ve yoldaşlık aşılacağını, buna bağlı olarak psikolojik refahı teşvik ettiğini ifade etmiştir.

Planlı ve programlı her faaliyet esasen bireyi bağımsızlaştırma amacı güder. İlhan ve diğ. (2015), çalışmalarında atletizm programına katılan çocukların öz bakım ve günlük yaşam becerileri alanlarında gelişme ve bağımsızlaşma kaydettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Hutzler ve Bar-Eli (1993), spor yoluyla yapılan etkinliklerin algılanan öz yeterlilik ve bağımsız hareket etme becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Tüm bu bulgular, çalışmanın bulgularıyla örtüşür niteliktedir.

İnsan doğumundan itibaren güvenli bağlar kurmak adına birçok zincirleme eylem gerçekleştirir. Ve bu eylemleri de yaşamı boyunca devam ettirir. Yaşama bağlılık değişkenini destekleyen en önemli faktörlerden bir tanesi de spora katılım süreci, yani hareketin içerisinde olma eylemidir. Kumcağız ve Çayır (2018), yapmış oldukları çalışmada sportif faaliyetlere katılan bedensel engelli bireylerin yaşama bakış açılarının olumlu yönde değiştiği, geleceğe daha planlı ve umutla baktıkları sonucuna ulaşmışlardır. Groff ve diğ. (2009), de uyarlanmış spora katılımın, serebral palsili bireyler için yaşam kalitesi ve ona bağlılıkla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Her iki bulgu da katılımcının ifadeleriyle tutarlılık göstermektedir.

Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, bireyin gelişiminde en temel değişken olan kurum olarak kabul edilir. Bu kurumun tutumunun bireyin kişiliğine yön veren olgu olduğu birçok çalışmada yer almaktadır. Çalışkan ve diğ. (2008), “Engelli çocuğu olan ailelerin beden eğitimi ve spor etkinlikleri hakkındaki görüşleri” adlı araştırmalarında, ailelerin %93,9'unun, engellilerin sportif faaliyetlere katıldıkları zaman başarılı olacakları inancında oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Kaur (2010), da destekleyici bir aile ortamının, her aile üyesinin kendine güven ve öz saygı geliştirmesine yardımcı olacağını belirtmiştir. Spora katılım sürecinde aile desteğinin önemi bu çalışmada da belirtilmiştir.

TDK kaygıyı şu şekilde tanımlamıştır: Genellikle kötü bir şey olacaktı düşünmesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik durumu. Bu tanım katılımcıların söylemleriyle de örtüşmektedir. Shields ve diğ. (2012), ebeveyn davranışlarının

engelli çocuklar için fiziksel aktiviteye katılımın önünde engel olarak algılandığını ifade etmiştir. Özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşam becerilerini edinmeleri onların yaşam sürecindeki en önemli kazanımları olacaktır. Spor da doğası gereği bir kısım bağımsız hareket etmeyi gerektiren bir sistemdir. Dolayısıyla anne babalar kaygı kaynaklı aşırı korumacı tutumlarından uzaklaşarak, bağımsız yaşamı destekleyecek tutumlar sergilemelidirler.

Uyum ve kabul, engelli bireyin üzerindeki en olumlu etkinin olduğu aşamadır. Aile bu aşamaya gelene kadar belli bir süreçten geçer. Fakat çözüm odaklı ve uygulamaya dönük yaklaşımların var olduğu aşama kabul ve uyum aşamasıdır. Ailenin çocuğu kabulüyle birlikte sergilediği eylemler onun bağımsız yaşamını destekleyecek nitelikte olmaktadır. Kabul gören birey özgüvenli ve kendisiyle barışık bir profil sergilemeye başlayacaktır. Bu durum da spora katılım sürecinde motivasyon desteği açısından çok önemlidir. Kandel, ve Merrick (2007), kabul sürecinde aileyi çaresiz bir mağdur olarak algılamaktan ziyade, yapılanma sürecine uyum sağlayan bir birim olarak algılamak gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bireyin kendisini, çevresini ve olup biteni anlama yetisi olarak tanımlanan “bilinç” şuurlu davranışlar sergilemenin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilebilir. Anne babaların farkındalık sahibi olmaları büyük oranda aile eğitimi ile ilişkilidir. Anne babalar çocuklarının özellikleriyle ilgili doğru bilgilere ancak eğitim yoluyla ulaşabilirler. Özel ve Zelyurt (2016), yaptıkları çalışmayla anne-baba eğitiminin ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımalarını sağladığı, çocuklarıyla olan iletişimlerini daha sağlıklı ve etkili hale getirerek olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Willis ve diğ. (2019), aileye desteği içeren aile merkezli bir yaklaşımın, engelli çocuklar ve gençler için fiziksel aktiviteye katılım sonuçlarını artırabileceği sonucuna ulaşmışlardır Bu bağlamda eğitim yoluyla tutumları şekillenen anne-babalar yetersizlik gösteren çocuklarını doğru bir şekilde tanıyarak onlara gereken desteği verme yönünde davranışlar sergileyebileceklerdir.

Bireyin; aile arkadaş, çevre ve kitle iletişim araçları gibi ekolojisinde mevcut olan etkenlerden almış olduğu uyaranlar sonucu oluşturduğu deneyimler bütünü olarak

tanımlayabileceğimiz informal eğitim, plansız ve kendi kendine gelişen bir hadisedir. Bu bütünün en önemli parçası olan insanın arkadaşlarına olan desteği şüphesiz ki en önemli değişkendir. Akçalar (2007), çalışmasında arkadaş gruplarının, sosyalleşmeye yardımcı olduğu gibi spora katılımı da desteklediğini ifade etmiştir. Shields ve diğ. (2012), akran katılımı ve desteğini engelli çocuklar için fiziksel aktiviteye katılımı kolaylaştırıcı bir faktör olarak ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu da arkadaş desteğinin önemini ifadelerinde dile getirmişlerdir. Tüm bu bulgular spora katılımı arkadaş desteğinin önemini belirtmektedir.

Toplumun etrafında olup biteni anlaması şüphesiz ki bireyin anlamlı davranışlar sergilemesine ve çevresine pozitif manada etki etmesine sebep olur. Nalbant (2018), engellilikle ilgili bilgilendirme alan ve bilgilendirmeye dayalı farkındalık yaratacak etkinliklere katılan üniversite öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde yüksek olduğunu bildirmektedir. Zoerink (1992), yapmış olduğu çalışmada düzenli fiziksel aktivitenin öneminden bahsederken toplumun farklı bakış açılarından dolayı engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadıkları zorlukları da dile getirmiştir. Akyol ve İlkim (2018), de toplumdaki olumsuz algıyla mücadele edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Spor da farkındalık yaratacak etkinliklerden bir tanesidir. Katılımcılar da sporun toplumun bilinçlenmesi için önemli bir araç olduğunu dile getirmişlerdir.

Çevre desteği ve çevrenin tutumunun, ne denli önem arz ettiği katılımcıların ifadelerinde görülmektedir. Shields ve diğ. (2012), çevresel engeller ve kolaylaştırıcıların, engelli çocukların üstlendiği faaliyet miktarını etkilediğini belirtmişlerdir.

Takdir edilme: Bir çalışmayı, işi, bir davranışı beğendiğinde bunu açıkça belirtme, bir kimseye değer verme, bir kimsenin değerini, önemini, gerekliliğini anlama (Oxford L.) olarak tanımlanmaktadır. Her birey uygun davranışlar sonrasında takdir edilme ihtiyacı duymaktadır. Bu, uygun davranışların sürekliliğinin sağlanması adına pekiştirici niteliğindedir. Bu bağlamda engelli bireyler için takdir edilme, spora devamlılık açısından önemli bir motivasyon kaynağıdır. Mauerberg-deCastro ve diğ.

(2016), egzersiz programlarının engelli bireylerin sağlık ve işlevlerini iyileştirmesine yardımcı olabildiğini, çoğu zaman bu bireylerin spor yoluyla takdir ve kişisel onay aradıklarını belirtmişlerdir.

Bireyde öteki bireylere, toplumsal kümelere karşı sevgi ya da düşmanlık duygusu uyanmasına yol açan, koşullanmış bir duygusal tutumu yansıtan sığ inanç (Oxford sözlük.) olarak tanımlanan önyargı görme engellilerin spora katılım süreçleri açısından önemli bir değişkendir. Çulcuoğlu ve diğ. (2019), çalışmalarıyla görme engelli bireylerin engelliliğe bakış, bilgi eksikiği ve önyargılar nedeniyle sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Mauerberg-deCastro ve diğ. (2016), çalışmalarında paralimpik sporcular için sporun, kimliklerini tanımladığını ve bu sporcuların genellikle "mükemmel" veya "verimli" vücut hakkındaki önyargılardan zarar gördüklerini belirtmişlerdir. Katılımcının ifadeleri de bu çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Günümüzde sportif faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve devamlılığı, belli konularda desteklenmesiyle mümkün olmaktadır. Bu durum engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımında da geçerlidir. Trevedios (2015), sporculara yerel şirketlerden sponsorluk sözleşmeleri yapmalarını istemelerini ve şirketlerin yatırımlar önemli olsa bile bu stratejiyi dikkate almalarını önermektedir. Katılımcılar da ifade ettiği üzere spora katılımlarında az ya da çok olacak şekilde kurumsal destek deneyimi yaşamışlardır. Buna göre katılımcıların ifadelerinden, "kurumsal destek oranı ne kadar fazla olursa spora katılım süreci de o derece fazla olacaktır" sonucu çıkarılabilir.

TDK, yasayı devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütünü olarak tanımlamıştır. Literatürde görme engelli bireyler ve yasal haklarına ilişkin bazı çalışmalar mevcuttur (Çitil ve Üçüncü, 2018). Çalışmada da katılımcıların ifadeleri arasında en fazla tekrar edilen faktör olarak karşımıza çıkar. Mauerberg-de Castro ve diğ. (2016), çalışmalarında, Brezilya'da, engelli sporları için kamu ve özel sektör finansmanının eksikliğinin 2001'de Agnelo Piva Yasasının oluşturulmasına yol açtığını belirtmiştir.

Sportif aktivitelerin gerçekleşmesi için en önemli bileşenlerden bir tanesinin tesis olduğu düşünölmektedir. Kimi zaman bir spor salonu, kimi zaman da koşu, yürüyüş ve fiziksel aktiviteler için belirlenmiş alanları bir tesis olarak düşünmek mümkündür. Bu açıdan tesislerin görme engelli bireylerin kullanımına açılması, uygun hale getirilmesi spora katılım süreçleri açısından önem arz etmektedir. Akyol ve İlkim (2018), de çalışmalarında tesis desteğinin önemini belirtmiş, otizmlili ve bedensel engelli bireylerin spora katılımı için yeterli tesis kurulumunun gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Charles ve Chinaza (2018), da tesis eksikliğinin engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımının engelleyicilerinden olduğunu dile getirmiştir.

Mali durumun bireyin hareket edebilmesini sağlayan, belirleyici bir faktör olduğu düşünölebilir. Öyle ki temel ihtiyaçların karşılanması mali durum düzeyiyle alakalıdır. Bu manada spora katılım sürecinin mali durumlarla yakından ilişkisi olduğu düşünölebilir. Bunun yanında Mauerberg-de Castro ve diğ. (2016), çalışmalarında 2013 yılında Brezilya Paralimpik Komitesinin, "Engelli sporlarının kahramanları" programını başlattığını ve engelli sporcuların 12 aylık bir mali hibe aldıklarını belirttiler. Bu da spora katılımında mali desteğinin önemini belirten bir göstergedir.

Profesyonel olarak spora ya da sportif aktivitelere katılımında sporcular için sürecin yönlendirilmesi ve kontrol altında tutulması önemlidir. İlgili spor dalıyla alakalı gerekli seviye yetkinlik sahibi personel, özellikle farklı gelişen bireylerin spora katılım sürecinde büyük önem arz etmektedir. Öyle ki yetkin personel desteğinin önemi, farklı gelişen bireylerin spora katılımı ve sonrasında spora devam etme süreçlerindeki rolü katılımcıların ifadelerinde de görölmektedir. Charles ve Chinaza (2018), çalışmalarında fiziksel aktivite uzmanlarının yokluğunun görme ve işitme engelli bireylerin spora katılımının önünde bir engel olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bunlara dayanarak uzman personelin varlığının engelli bireylerin spora katılımına önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Malzeme faktörü spora katılım bileşenleri içerisindeki en temel faktörlerden birisi olarak kabul edilebilir. Özellikle de spora katılım sonrası belli bir düzeye gelmiş sporcular için çok önemli olduğu düşünölmektedir. Charles ve Chinaza (2018), engelli

bireylerin fiziksel aktiviteye katılımının, çevrelerine özgü çeşitli engellerden ve kolaylaştırıcılardan etkilendiğini belirtmiştir. Çalışmalarının bulgularına göre fiziksel aktivite ve spor için ekipman ve malzeme olmaması da engellerden bir tanesidir. Katılımcılar da ifadelerinde malzemenin spora katılımıda önemli bir faktör olduğunu işaret etmişlerdir.

Sağlıklı yönetimin ve denetimin olduğu sistemlerde işler yolunda gitmektedir. Katılımcılarımız da ifadelerinde bu süreçle ilgili fikirlerini paylaşmışlardır. Onlara göre işleyişteki eksiklikler ve aksamalar spora katılımın önünde birer engel durumundadır. Oysa bu tür engelleri ortadan kaldırmak adına çaba sarfeden ülkeler de mevcuttur. Mauerberg-de Castro ve diğ. (2016), çalışmalarında Çin Engelli Kişiler Federasyonu tarafından denetlenen ve yönetilen bir plandan bahsederler. Bu ulusal planın eğitim, istihdam, spor ve rehabilitasyon dahil olmak üzere bütün alanlarda engellilerin yaşamlarına dokunduğunu da dile getirirler.

Tutumların değişme yollarından biri de bilgilendirmedir. Bu da eğitim ve rehberlik hizmetleri yoluyla mümkün olabilmektedir. Katılımcılar da tutum değiştirme adına kurumlara önerilerde bulunmuşlardır.

Katılımcılar ifadelerinde, spora katılımıda kendilerine destek sağlayacak pozisyonda olan kurumların engelliler ve engelli sporcularla ilgili bir farkındalığa sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sürdürülebilir destek politikasının ilk şartı bu olmalıdır.

6. SONUÇ

Görme engelli bireylerin spora katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada, sosyo-ekolojik kuram penceresinden bakılmış, tematik analizi yapılarak çalışma sonuçlandırılmıştır. Mevcut verilerden elde edilen bilgiler ışığında dört adet temaya ulaşılmıştır. Temalar sosyo-ekolojik kuram bağlamında; bireyin temas halinde olduğu kişi – kurum – kuruluş – organizasyon – ülke – kültür – yaşanan çağ değişkenlerine uygun şekilde, tüm katmanlar ele alınmak suretiyle konumlandırılmıştır. Bu bağlamda ilk tema olarak bireysel etki teması belirlenmiş, bireyin öz durumunun spora katılımına olan etkisi ifade edilmiştir. Bireysel etki temasında, özgüven (19), sosyal olma (19), kendini gerçekleştirme (19), fiziksel gelişim (11), çaba (11), bireysel istek (7), mali durum (7) zihinsel gelişim (7), bireysel deneyim (7), öz disiplin (4), bağımsızlaşma (2), yaşama bağlılık (1) olmak üzere 13 faktör elde edilmiştir.

Amaçlı örneklem stratejisiyle oluşturulan örneklem grubunda, sporcuların görme engelli bireylere tavsiyeleri ve görme engelli bireylerin spora katılımı birlikte ne kazanacaklarının paylaşılması; bununla beraber spora katılım sürecinde gösterecekleri çabanın, kendilerine olan inançlarının ve yaşama bağlı olmanın bireyin içsel süreçlerinde ne denli etkili olduğu sonucunu bizlere vermektedir.

Tabi ki bu durum, görme engelli bireylerin yaşam alanları içerisinde bulunan insanların da hayatlarını bu felsefeyle ne denli sürdürdüklerine bağlıdır. Bu durum ikinci tamamımız olan ailesel etki temasını oluşturan; aile desteği (20), aile kaygısı (4) ailenin çocuğu kabulü (2), ailenin bilinci (1) faktörleriyle bize esasen pedagojinin ilk kuralı olarak düşünebileceğimiz; “çocuk eğitimi yoktur, anne- baba eğitimi vardır” ifadesinin değerini fark etmemizi sağlar. Ailesinin desteğini alıp, değerlilik duygusunu tadan, eşsiz ve biricik olduğunu hisseden, koşulsuzca kabul edilen görme engelli birey, gözleri görmese de; duyarlılıkla, öz iyi oluşla hayatın her alanına olacağı gibi fiziksel

aktiviteye de katılacak, gelişimin; motor gelişim ayağını da yaşamak suretiyle kendi potansiyelini de gerçekleştirecektir.

Doğan Cüceloğlu'nun söylediği bir ifade ailesel etki tamamının faktörleriyle tam olarak örtüşmektedir; “Elimi tutma, özgür olmak istiyorum, yanımdan ayrılma, ait olmak istiyorum.” Ait olma, bireyin gelişimindeki köşe taşlarından biri olarak kabul edilebilir. Bireyin ailesinden sonra, bağlı bulunduğu çevreye karşı sağlıklı bir şekilde bağlanması, çalışma bağlamıyla ilişkili olması nedeniyle spora katılımını etkileyecek önemli bir değişkendir. Nitekim çalışmamızın üçüncü teması çevresel etki temasıdır. Arkadaş desteği (9), toplum bilinci (7), çevre desteği (5), takdir edilme (2) ve önyargı (1) tamamını oluşturan faktörleri göstermektedir. Ünlü girişimci Jim Rohn, bireyin, en çok görüştüğü 5 kişinin ortalaması olduğunu ifade etmiştir. Esasen bu sosyo-ekolojik kuramın temel felsefesinin de çıktısı olması nedeniyle içinde bulunduğumuz çevrenin duygu - düşünce – davranışımıza ne kadar etki ettiğini göstermektedir. Buna göre bilinçli bir toplum içerisinde, ön yargı ve sanılardan arınmış, çevresinin desteğini almış, yeri geldiğinde takdir edilmiş olmanın katılım sürecine olan katkısı çalışmanın analizi sırasında belirgin bir şekilde görülür. Bu bireyin sağlıklı bir ben algısına katkı sağlayacak, bireyin soyut aidiyetle bağlanma becerisini geliştirecek değişkenlerin desteklenmesi anlamını taşır.

Sağlıklı bir toplumun içinde sağlıklı bireyler bulunur. Kamunun kurum ve kuruluşlarında ehliyet ve liyakat sahibi olan sağlıklı bireyler olduğunda; kurumların desteği (28), yasal düzenlemeler (24), tesisler (24), mali kaynaklar (14), personelin desteği (11), malzemeler (10), kurumsal bilincin gelişimi (3), yönetim ve denetim (3), rehberlik hizmetleri (2), yurttaşların ihtiyaçları bağlamında yönetilir, katılım süreçlerinin önündeki engeller bilinçli bireyler tarafından kaldırılır.

7.ÖNERİLER

- Bireysel etki temasında ulaşılan sonuçlar neticesindeki edinimlerden biri, hali hazırda spora katılıma etki edecek faktörlerden de biri olarak, kendileri gibi görme engeli bulunan, sporu yaşam biçimi haline getirmiş bireylerin, henüz spora katılım göstermemiş görme engelli bireylerle, rutin aralıklarla bir araya getirilmesi, deneyimlerin ve duyguların paylaşılmasıyla desteklenmesi olacaktır.
- Ailesel etki temasındaki edinimler, esasen çocuk yetiştirmede aile tarafından geliştirilecek farkındalığın, çocuğun hangi ihtiyaçlarının giderilmesiyle görme engelli bireyin tam bağımsız bir birey olacağının anlaşılması ve gereklerin yapılmasına bağlı olduğunu bizlere göstermektedir. Bu durum ise ancak ve ancak toplumun bilinçlendirilmesi, ailenin sosyolojik, psikolojik ve pedagojik açıdan bilinçlendirilmesiyle mümkündür. Toplumun bilinçlendirilmesi kamunun, kurumsal yapının en temel görevidir. Kurum ve kurumlar bilinçlendirme faaliyetleriyle sponsorluk yönetmelikleri içerisine, motivasyonel olması hasebiyle dâhil edilebilir.
- Görme engellilerin spora katılım süreçlerini etkileyen faktörler, sosyo ekolojik bakış açısıyla araştırılarak, ülkemizin farklı illerinde araştırılıp karşılaştırmalı analiz edilebilir.
- Görme engellilerin spora katılım süreçlerini etkileyen faktörler, sosyo ekolojik bakış açısıyla sedanter katılımcılarla çalışılıp araştırmamızla karşılaştırmalı analiz edilebilir.

8. KAYNAKÇA

1. Akçalar, S. Ö. (2007). Ortopedik engellilerin sosyalleşmesine sporun etkisi. *Gazi Üniv. Sağlık Bil. Enst., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*
2. AKYOL, B., & İLKİM, M. (2018). Socialization of disabled people with sports activities and their problem encountered in participating in sports activities. *Türk Spor ve Egzersiz Dergisi, 20(2), 100-104.*
3. Arabacı, R., & Çankaya, C. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin fiziksel aktivite düzeylerinin araştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 1-15.*
4. Ataman, A. (2005). Özel Eğitime Giriş (2. Baskı). *Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.*
5. Atasavun Uysal, D. Düger, T. (2012). Visual Percepton training on social skills and activity performance in lowvision children. *Scand J Occup Ther, 19:33-41*
6. Atasavun Uysal, S. Erden, Z. Albayrak, T. Demirtürk, F (2010). Comparison of Balance and gait in visually or hearing hearing impaired children. *Percept mot skills, 111(1), 71-80*
7. Atasavun, S. (2004). Farklı görme düzeylerine sahip çocuklarda motor ve kognitif yeteneklerinin karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
8. Aydın, İ., & Sarol, H. (2014). Otizmli Bireylerin Fiziksel Aktivite Programlarına Katılımını Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science, 2(Special Issue 1), 870-880.*
9. Bailey, B. R., & Downing, J. (1994). Using visual accents to enhance attending to communication symbols for students with severe multiple disabilities. *RE: view: Rehabilitation and Education for Blindness and Visual Impairment.*
10. Bakanlığı, S. (2014). Türkiye fiziksel aktivite rehberi. *Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Ankara.*

11. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Daire Başkanlığı, Aile Eğitim Seti (2005) - Görme Engelli Çocuklar, Ankara.
12. Başkanlığı, T. B. Ö. İ. (2008). Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat, 3. Baskı. Ankara: TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
13. Bishop, V. E. (2000). Early childhood. In A. J. Koenig & M. C. Holbrook (Eds.), Foundations of education Volume II: Instructional strategies for teaching children and youths with visual impairments (pp. 225-263). New York: AFB.
14. Bishop, V. E. (2000). Early childhood. A.J.Koenig, M.C. Holbrook (Editörler): Foundations of education. Vol.2, New York: AFB.
15. Brasile, F. M. (1989). Participation motivation among wheelchair athletes.
16. Bundon, A., Ashfield, A., Smith, B., & Goosey-Tolfrey, V. L. (2018). Struggling to stay and struggling to leave: The experiences of elite para-athletes at the end of their sport careers. *Psychology of Sport and Exercise*, 37, 296-305.
17. Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., 2013. Pegem Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri - Şener Büyüköztürk Pegem Akademi Yayıncılık .
18. Cavkaytar A, Diken İ. (2005). Özel Eğitime Giriş. 1. Baskı, Ankara, Kök Yayıncılık.
19. Charles, O. O., & Chinaza, N. K. (2018). Barriers and Facilitators of Physical Activity Participation Among Youth with Visual and Hearing Impairments in Nigeria: A Qualitative Study. *Palaestra*, 32(3).
20. Chawla, JC (1994). Spor tıbbının ABC'si: engelli insanlar için spor. *BMJ*, 308 (6942), 1500-1504.
21. Cotien, L. & Manion, L. (1994). Research Methods in Education (4 [" ed.). London: Routledge.
22. Çalışkan, E., Şirinkan, A., Erciş, S., Saraçoğlu, N. ve Akoğuz, N. (2008). Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Beden Eğitimi Ve Spor Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Poster Bildiri Uzun Özetleri Kitabı. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

23. Çitil, M., & Üçüncü, M. K. (2018). Türkiye’de Engelli Hakları ve Engelliler Hukuku’nun Du. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (35), 233-278.
24. Danış, A. G. M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 45-54.
25. Davaslıgil, Z. Ü. T. (1997). Ekolojik yaklaşımın psikoloji ve eğitime uygulanması.
26. Demir, T., & Ülker, Ş. E. N. (2009). Görme Engelli Öğrencilerin Çeşitli Değişkenler Açısından Öğrenme Stilleri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Social Research*, 2(8).
27. Enç M. (2005). Görme özürlüler – Gelişim, Uyum ve Eğitimleri, 2. Baskı, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
28. Erdoğan, Ö. Z. E. L., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).
29. Fazzi, D. L., & Klein, M. D. (2002). Cognitive focus: Developing cognition, concepts, and language. Early focus: Working with young children who are blind or visually impaired and their families. New York: AFB.
30. Filiz, Z. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Spora Katılımın Değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 192-203.
31. Gander, M. J., Gardiner, H. W., Onur, B., & Dönmez, A. (1993). *Cocuk ve ergen gelisimi*. Imge kitabevi.
32. Gökler, I. (2008). Sistem Yaklaşımı Ve Sosyal-Ekolojik Yaklaşım Çerçevesinde Oluşturulan Kavramsal Model Temelinde Kronik Hastalığı Olan Çocuklar Ve Ailelerinde Psikolojik Uyumun Yordanması. *Ankara Üniversitesi, Ankara*.
33. Groff, D. G., Lundberg, N. R., & Zabriskie, R. B. (2009). Influence of adapted sport on quality of life: Perceptions of athletes with cerebral palsy. *Disability and rehabilitation*, 31(4), 318-326.
34. Haegele, J. A., & Porretta, D. L. (2015). Physical activity and school-aged individuals with visual impairments: A literature review. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 32(1), 68-82.
35. Hands, B. (2008). Changes in motor skill and fitness measures among children with high and low motor competence: A five-year longitudinal

study. *Journal of Science and Medicine in Sport*, Volume 11, Issue 2, April 2008, Pages 155-162.

36. Hands, B., & Larkin, D. (2006). Physical fitness differences in children with and without motor learning difficulties. *European Journal of Special Needs Education*, 21(4), 447-456.
37. Ho, FKW, Louie, LHT, Wong, WHS, Chan, KL, Tiwari, A., Chow, CB, ... & Ip, P. (2017). Spor temelli bir gençlik geliştirme programı, gençlerin zihinsel sağlığı ve fiziksel uygunluk: Bir RCT. *Pediatrics*, 140 (4).
38. Hutzler, Y., & Bar-Eli, M. (1993). Psychological benefits of sports for disabled people: A review. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 3(4), 217-228
39. İleri, C. (1998). Görme özürlülerin hareket özgürlüğü eğitimi. *Türkiye Körler Vakfı Yayınları*, 1.
40. İlhan, L. (2009). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne-Babaların Çocuklarının Özel Eğitimleri Sürecinde Beden Eğitimi Ve Spor Etkinliklerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.
41. İskenderov, E. ; Genel, İ.; Ceran, B. (2007) Görme Engelinin Nedenleri Ve Görme Engellilerin Özellikleri, Görme Engellilerin Eğitimi. .
42. Jaarsma, E. A., Dijkstra, P. U., Geertzen, J. H. B., & Dekker, R. (2014). Barriers to and facilitators of sports participation for people with physical disabilities: A systematic review. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 24(6), 871-881.
43. Kandel, I., & Merrick, J. (2007). The child with a disability: parental acceptance, management and coping. *TheScientificWorldJOURNAL*, 7, 1799-1809.
44. Karacar, E. (2016). *Ebeveynlerin Bakış Açısından Otizmlı Çocukların Fiziksel Aktiviteye Katılımlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi* (Doctoral dissertation).
45. Karasar, N., 1998. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel yayınları. Ankara.
46. Kaur, Y. (2010). Family support model for the management of disabled children. *Studies on Home and Community Science*, 4(3), 179-184.

47. Kaya M. (2005) 13-15 Yaş Grubu Spor Yapan Görme Engellilerin Statik ve Dinamik Denge Etkinliklerinin Karşılaştırılması, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi.
48. Kaya, M. (2003). 13-15 yaş grubu spor yapan görme engellilerin statik ve dinamik denge etkinliklerinin karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD Yüksek Lisans, Ankara.*
49. Keskin S. 18-30 Yaş Arası Spor Yapan Görme Engelli Bireyler ile 18-30 Yaş Arası Spor Yapan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Personellerinin İşitsel Basit Reaksiyon Zamanlarının Karşılaştırılması, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi 2008.
50. Kumcağız, H., & Çayır, G. A. (2018). Sporun, fiziksel engelli bireylerin yaşam kalitesi üzerine etkisine ilişkin görüşler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3), 654-669.*
51. Kural, B. (2018). *Görme Engellilerin Dağcılık Aktiviteleri Yoluyla Geliştirdikleri Becerilerin Yaşam Kalitelerine Yansımalarının İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Beden Eğitimi ve Spor)).
52. Kuşkonmaz T. (2006). Nitel Veri Toplama Yöntemleri, Ankara Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programı, Ankara.
53. Lucke EK. (1995) National Consortium for Physical Education and Recreation for Individuals with Disabilities, Human Kinetics Book Champaigne: 84-6.
54. Matsuba, C. A., Jan, J. E., & Espezel, H. (2003). Feeding difficulties in children with visual impairment with no other impairments. *Developmental medicine and child neurology, 45(6), 427-428.*
55. Mauerberg-de Castro, E., Campbell, D. F., & Tavares, C. P. (2016). The global reality of the Paralympic Movement: Challenges and opportunities in disability sports. *Motriz: Revista de Educação Física, 22(3), 111-123.*
56. McBroom, L. W., Shindell, S., & Elston, R. R. (1997). Vocational and psychological assessments. In J. E. Moore, W. H. Graves, & J. B. Patterson (Eds.), *Foundations of rehabilitation counseling with persons who are blind or visually impaired* (p. 128–149). American Foundation for the Blind.

57. MEGEP. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler (2008). MEB, Ankara.
58. Meriç, S., & Turay, Ö. Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Spora Katılım Motivasyonu İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 433-450.
59. Murat Şahin, H., Kılınç, Z., Gürer, B., Hacıoğlu, O., & Aktaş, S. (2014). İştirme ve Bedensel Engelli Sporcuların Yaşadıkları Çatışma Türlerinin Bazı Demografik Değişkenler Yönünden İncelenmesi-I. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 28-36.
60. Mutlu, A. (2009). Türkiye’de Çevre Sorunları Literatürünün Baskın Niteliği ve Sosyal Bilimler Yaklaşımının Gerekliliği.
61. Nalbant, S. (2018). Spor Yoluyla Farkındalık Gelişimi Etkinliğinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutuma Etkisi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 24-36.
62. Neuman, W.L., 2009. Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches, 7th edition. ed. Pearson, Boston.
63. Obalar, S. ve Ada, S. (2010). Ekolojik bakış açısı ve sosyal kapital kuram çerçevesinde öğrencilerin ilk okuma yazma becerilerinin incelenmesi.
64. Özyürek, M. (1995). Gorme yetersizligi olan cocugu bagimsizliga hazirlamak icin ana baba rehberi [Parental guidance to prepare the visually impaired child for independence]. *Ankara, Turkiye: Basbakanlik Aile Arastirma Kurumu Yayinlari*.
65. Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü. Dizinler*. Milli Eğitim Bakanlığı.
66. Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsali üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
67. Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-84.
68. Özer DS. (2001) Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor, 1. Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

69. Özer, D.(2020) Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor, 6. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtımı.
70. Özgüven, İ.E., 1999. Psikolojik Testler. PDREM YAYINLARI Ankara.
71. Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (2002). *Özel eğitime muhtaç çocuklar:" özel eğitime giriş"*. Karatepe Yayınları.
72. Programı, T. A. D. H. (2015b). Ankara: Engellilerde Fiziksel Aktivite
73. Programı, T. A. D. H. (2015c). Ankara: Engellilerde Fiziksel Aktivite
74. Seyidoğlu H. (2009). Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, Güzem Can yay. 10. Baskı, İstanbul.
75. Shields, N., Synnot, A. J., & Barr, M. (2012). Perceived barriers and facilitators to physical activity for children with disability: a systematic review. *British journal of sports medicine*, 46(14), 989-997.
76. Slukhenska, R. V. (2018). Adaptive sport as real alternative for improving lives of people with disabilities. *Journal of Education, Health and Sport*, 8(3), 503-512.
77. Smith, B., & Sparkes, A. C. (2019). Disability, sport and physical activity. In *Routledge handbook of disability studies* (pp. 391-403). Routledge.
78. Stefania, M., Marsico, E. ve Cassese, FP (2019). Kapsayıcı bir dalış programının bilişsel engelli konular üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi: bilişsel süreçlerin geliştirilmesinin analizi *Beden Eğitimi ve Spor Dergisi* , 19 , 1937-1942.
79. Stokols, D. (1996). Translating social ecological theory into guidelines for community health promotion. *American journal of health promotion*, 10(4), 282-298.
80. Strickling, C. A., & Pogrund, R. L. (2002). Motor focus: Promoting movement experiences and motor development. In R. L. Pogrund & D. L. Fazzi (Eds.), *Early focus: Working with young children who are blind or visually impaired and their families* (2nd ed., pp. 287-325). New York: American Foundation for the Blind.
81. Tamkoç B. Güngör E. Tarhan U. (2012). SHO 203 Kuram I Ekolojik Yaklaşım, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

82. Thurman, S. K. (1977). Congruence of behavioral ecologies: A model for special education programming. *The Journal of Special Education*, 11(3), 329-333.
83. Trevedios, J. (2015). *The Sport Sponsorship of Disabled Athletes and its impact on consumers and companies* (Doctoral dissertation, Dublin Business School).
84. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2011). Nüfus ve Konut Araştırması (NKA)
85. Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
86. U. BronfenBrenner (1976). *The Ecology Of Human Development. Experiments By Nature and Design*. Harvard Universty Press, Cambridge, Massachussetts, London, England.
87. Usta, H. (1992). *Bedensel Özürlü Olmanın Sebepleri:(Görme, İşitme ve Ortopedik Özürlüler)*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
88. Ünder, H. (1996). *Çevre Felsefesi Etik ve Metafizik Görüşler*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
89. Valliant, P. M., Bezzubik, I., Daley, L., & Asu, M. E. (1985). Psychological impact of sport on disabled athletes. *Psychological reports*, 56(3), 923-929.
90. Varol N. (1996) *Erken Çocukluk Döneminde Görme Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi*, Ankara, Karatepe Yayınları.
91. Vuran S. (2013) *Özel Eğitim*, Maya Akademi, Ankara.
92. Willis, C. E., Reid, S., Elliott, C., Nyquist, A., Jahnsen, R., Rosenberg, M., & Girdler, S. (2019). 'It's important that we learn too': empowering parents to facilitate participation in physical activity for children and youth with disabilities. *Scandinavian journal of occupational therapy*, 26(2), 135-148.
93. World Health Organization (WHO) (2014-2019, 2013a,2015a). *Universal Eye Health: A Global Action Plan*, Geneva, WHO.
94. Yildirim, A. & Simsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seckin.

95. Zoerink, D. A. (1992). Exploring sport socialization environments of persons with orthopedic disabilities. *Palaestra*, 8(3), 38-45.

EKLER

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ -
REKTÖRLÜK
Tarih: 15.03.2021 13:50
Sayı: E-71457743-050.01.04-2021.2.228

Sayı : E-71457743-050.01.04-2021.2.228 - *ES*
Konu : Etik Kurul Kararı (Dinçer ÖZDEMİR)

15/03/2021

Sayın Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN

Üniversitemiz Etik Kurulunun 05.03.2021 tarihli 2021/03 sayılı toplantısında; “Görme Engelli Sporcuların Sosyo-Ekolojik Kuram Çerçevesinde Spora Katılımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi” adlı başvurunuz görüşüldü. Yapılan görüşme sonunda: “Görme Engelli Sporcuların Sosyo-Ekolojik Kuram Çerçevesinde Spora Katılımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi” adlı başvurunuzun etik olarak uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Berin ERGİN
Etik Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:

0F536DF1-0A83-48AF-B1A9-CB1CBEBB6C2D

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-gedik-universitesi-ebys>

Adres: T.C. İstanbul Gedik Üniversitesi Cumhuriyet Mah.

İlkbahar Sok. No: 1-3-5 Yakacık 34876 Kartal İstanbul

Telefon No: 444 5 438 / Dahili: 1121

Faks No: 0216 452 87 17

e-Posta: info@gedik.edu.tr

KEP Adresi: gedikuniversitesi@hs01.kep.tr

Ayrıntılı bilgi için: Fatma YILMAZ

Müdür V.

Telefon No: 444 5 438 / Dahili: 1121

